

КАЛЕНДАРНИЙ ТИЖНЕВИЙ ПЛАН РОБОТИ ЗАСТУПНИКА ДИРЕКТОРА ШКОЛИ З НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ РОБОТИ

Планування окремих напрямів роботи

Організаційно-педагогічний: розробка нормативних документів для учасників навчально-виховного процесу; організація виконання основних напрямів розвитку школи; планування роботи школи; організаційна робота з виконання педагогами робочого навчального плану та навчальних програм; робота з соціального аналізу контингенту учнів; рейди з метою вивчення умов проживання сиріт, дітей із багатодітних, малозабезпечених і «проблемних» сімей; психолого-педагогічний аналіз контингенту учнів з метою вивчення тих, хто схильний до правопорушень, вживання спиртних напоїв, наркотичних речовин, куріння; організація заходів щодо попередження бездоглядності і правопорушень серед школярів; визначення педагогів, гідних заохочення; заохочення учнів за підсумками громадської роботи; вивчення планів подальшого навчання випускників 9-х класів, працевлаштування випускників 11-х класів; організація учнівського самоврядування, чергування класів по школі; створення інформаційного банку даних про зайнятість учнів у позаурочний час; робота з оснащення кабінетів сучасним обладнанням, наочними посібниками, поповнення бібліотеки навчально-методичною і художньою літературою, журналами, газетами тощо, рейди-огляди стану збереження підручників, меблів, навчально-наочного обладнання; забезпечення дотримання техніки безпеки і санітарно-гігієнічних норм, організація заходів з цивільної безпеки, налагодження роботи тимчасових рад (груп) з підготовки та проведення загальношкільних заходів, налагодження підтримки учнями належного санітарного та естетичного стану кабінетів, шкільної території тощо.

Навчально-виховний: організація продуктивної роботи школярів на уроках; підготовка школярів до уроків, тижнів наук, виховної роботи, організація роботи факультативів, курсів за вибором, гуртків, студій, клубів, секцій тощо, науково-дослідницька робота учнів, творчі звіти гуртків, аналіз стану та результативності навчально-виховного процесу, організація роботи з проведення державної підсумкової атестації, незалежної зовнішнього оцінювання, розробка положень та проведення шкільних конкурсів, залучення учнів до конкурсів, які проводяться на різних рівнях, олімпіади, організація роботи з призерами олімпіад, організація роботи з учнями різних навчальних можливостей, відзначення свят християнського і народного календаря, пам'ятних і ювілейних дат, читачькі учнівські конференції, тематичні вечори, зустрічі, екскурсії тощо.

Методична робота: вивчення та поширення досвіду роботи педагогічних працівників усіх рівнів, створення й систематизація відеотек зразків проведення уроків та позакласних заходів, поповнення картотеки педагогічної, психологічної та методичної літератури; поповнення в методичному кабінеті інформаційних методичних стендів інструкціями, рекомендаціями, оголошеннями з питань навчально-виховного процесу, організація роботи методичних підструктур школи (методичні ради, об'єднання (кафедри) тощо, які б забезпечували її розвиток); організація наставництва над молодими вчителями, робота методичних, психолого-педагогічних семінарів, науково-практичні конференції, педчитання, виставки, методичні тижні, свята, творчі звіти тощо, колективні, індивідуальні консультації, допомога педагогам у розробці пам'яток, методичних рекомендацій, докурсових та післякурсових завдань тощо; аналіз відвідування педагогами районних семінарів, нарад, розробка положень про шкільні учительські конкурси та організація їх проведення, підготовка до засідань педагогічних рад, методичних заходів, дослідницька, дослідно-експериментальна робота, розробка методичних документів, які забезпечують інноваційну, дослідну, експериментальну діяльність, збір і нагромадження інформації про важливі для школи інновації, видавнича діяльність, робота над методичною проблемою, діагностування педагогічних працівників для визначення структури методичної роботи на наступний рік, складання діагностичних карт школи тощо.

Внутрішньошкільний контроль: підготовка до відвідування і аналізу уроків і позакласних та позашкільних заходів, контроль за їх якістю, організацією позакласної та позашкільної роботи; контроль за рівнем навчальних досягнень школярів та сформованості компетенцій, об'єктивністю оцінювання; контроль за станом викладання навчальних предметів; контроль за станом дотримання вимог техніки безпеки та санітарно-гігієнічних норм у процесі навчально-виховного процесу; контроль за плануванням та роботою шкільних структур у системі методичної роботи, самоосвітньою роботою педагогів; контроль за станом ведення шкільної документації; контроль за якістю планування роботи педагогічних працівників та за виконанням планів; контроль за реалізацією стратегії розвитку школи; контроль за виконанням нормативних і директивних документів, власних рішень тощо.

Робота з батьками та громадськістю: участь у засіданнях; консультування осіб, які залучаються до співпраці зі школою з питань її розвитку; організація просвітницької роботи з батьками; оцінка пропозицій батьків з питань роботи школи та розробка заходів з їх впровадження; підтримка зв'язків з органами влади, міліцією, службою в справах неповнолітніх; заохочення батьків за успіхи у сімейно-му вихованні, активність у житті класу і школи тощо.

Самоосвітня робота: вивчення законодавчих, нормативно-правових, методичних документів з питань роботи школи; робота з підвищення фахового, методичного рівнів; вивчення передового педагогічного досвіду, інноваційних навчально-виховних та управлінських технологій; навчання в системі курсової підготовки тощо.

ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО РОЗКЛАДУ УРОКІВ

Розклад занять має забезпечувати виконання таких основних вимог:

1. Необхідно створити найкращі умови для забезпечення високоефективної праці учнів, для чого потрібно:

- забезпечити суворий облік гігієни розумової праці учнів різних вікових груп, денної та тижневої динаміки їхньої працездатності;

- врахувати складність навчальних предметів для сприйняття учнями з одночасним обліком ефективності їхньої працездатності протягом кожного окремого робочого дня, робочого тижня в цілому.

2. Необхідно створити оптимальні умови для забезпечення єдності урочної, позаурочної та поза-шкільної діяльності учнів.

3. Необхідно забезпечити високий рівень ефективності праці вчителя, недопущення зниження його працездатності, як у межах одного робочого дня, так і протягом робочого тижня, для чого потрібно:

- передбачити у розкладі «вікна» для раціонального використання сил педагогів, організації взаємовідвідування уроків учителями з метою обміну педагогічним досвідом, для роботи вчителя в якості класного керівника, на випадок заміни вчителя (у той же час створення оптимальних умов для навчально-виховної роботи в школі вимагає обмеження кількості «вікон» у розкладі до мінімуму);

- надавати за можливості вчителю методичний день для підвищення його педагогічної майстерності;

- враховувати психологічну настрійність учителя під час чергування паралелів і класів протягом дня та всього робочого тижня;

- забезпечити єдність роботи вчителя-предметника та вчителя-класного керівника, вчителя-предметника і вихователя групи продовженого дня.

4. Необхідно врахувати матеріально-технічні умови:

- надати всім учням рівні можливості для занять у відповідних навчальних кабінетах школи, спортивній залі, навчальних майстернях, кабінеті інформатики, кабінеті музики тощо;

- ефективно використовувати на заняттях технічні засоби навчання.

5. Необхідно врахувати вимоги нормативних документів, що регулюють роботу школи, особливо стосовно норм регулювання навчального навантаження.

Тривалість виконання домашніх завдань

Класи /тривалість				
2	3	4	5—8	9—11
45—60 хв	1—1,5 год	1,5—2 год	2—2,5 год	3 год

Здвоєння уроків

Можна здвоювати: українську мову та літературу з 5-го класу; літературу — 10—11-ті класи; алгебру та геометрію з 6-го класу; історію та суспільствознавчі предмети з 9-го класу; хімію та біологію з 8-го класу; фізику за необхідності під час проведення фізичного практикуму; фізику та астрономію в 11-му класі; фізкультуру за необхідності проведення занять на лижах; трудове навчання з 7-го класу.

Список документації, необхідної для складання розкладу уроків

1. Навчальний план освітнього закладу.
2. Навчальні програми з предметів навчального плану освітнього закладу.
3. Відомості про кількість класів в освітньому закладі та розділ їх за змінами (наказ).
4. Відомості про наявність навчальних кабінетів і про закріплення їх за певними вчителями (наказ).
5. Розподіл навчального навантаження вчителів за класами та групами подовженого дня, за змінами в тижневих годинах (наказ).
6. Розподіл класного керівництва (наказ).
7. Список голів методичних об'єднань (завідуючих кафедрами) (наказ).
8. Відомості про вчителів, які навчаються в заочних та вечірніх вищих навчальних закладах (особиста заява).
9. Відомості про вчителів, які навчаються на курсах підвищення кваліфікації (наказ та особиста заява).
10. Відомості про вчителів, які сполучають роботу в даному освітньому закладі з роботою в іншій організації (особиста заява).
11. Відомості про вчителів — зовнішніх сумісників (особиста заява).
12. Відомості про обов'язкові вільні дні (адміністрація, голова профкому, голови методичних об'єднань і т. д.).
13. Особисті побажання вчителів щодо розкладу уроків (особиста заява).
14. Розклад занять НВК та інших зовнішніх організацій, де відбуваються заняття учнів освітнього закладу (дні та час занять).
15. Відомості про поділ класів на підгрупи під час проходження окремих навчальних курсів (наказ).
16. Список класів та предметів, за якими необхідно передбачити в розкладі здвоєння уроків.

Пам'ятка з вивчення та запровадження передового педагогічного досвіду

1. Видати наказ по школі про вивчення досвіду роботи педагога _____ з _____.
2. Скласти список рекомендованої літератури з питань досвіду роботи педагога, організувати в методичному кабінеті виставку літератури з цього питання. Опрацювати цю літературу з членами творчої групи.
3. Розробити пам'ятки-рекомендації членам творчої групи з вивчення досвіду роботи.
4. З метою вивчення досвіду роботи відвідати уроки, позакласні заходи (вказати, в яких класах, коли, не менше ніж 30). У процесі відвідування особливу увагу звернути на _____ (перелік питань, на які слід звернути першочергову увагу) провести в _____ класах контрольні роботи, зрізи знань, вивчення рівня вихованості.
5. Проінструктувати вчителя про виконання таких завдань.
6. Надати допомогу вчителю в _____.
7. Проаналізувати документацію, яку веде вчитель.
8. Результати вивчення обговорити на засіданні методичної ради.
9. Випустити методичний бюлетень, присвячений досвіду роботи педагога _____ з _____.
10. Членам творчої групи спільно з учителем описати найбільш характерні _____.
11. Розробити тематику та провести педагогічні читання з _____.
12. Організувати проведення серії відкритих уроків за участю членів творчої групи з метою показу на практиці _____.
13. Організувати взаємовідвідування уроків, позакласних та позашкільних заходів педагогами з метою _____.
14. Скласти план впровадження передового педагогічного досвіду з _____ в практику роботи педагогічного колективу.
15. До картотеки передового педагогічного досвіду шкільного методичного кабінету внести матеріали з досвіду роботи педагога.
16. У планах внутрішньошкільного контролю передбачити заходи з впровадження передового педагогічного досвіду вчителя.
17. На засіданнях педагогічної ради заслухати питання про підсумки впровадження передового педагогічного досвіду.

Орієнтовна структура узагальненого опису перспективного педагогічного досвіду

1. Тема досвіду.
2. Короткі відомості про носія досвіду.
3. Роки вивчення та узагальнення, оформлення досвіду.
4. Обґрунтування актуальності досвіду, значення його для вдосконалення навчально-виховного процесу.
5. Аргументація необхідності вивчення й поширення досвіду відповідно до загальноосвітніх та регіональних завдань, соціальної значущості, спрямованості на подолання суперечностей та недоліків масової педагогічної практики.
6. Визначення досвіду за характером новизни: новаторський чи раціоналізаторський. Виділення наукової основи досвіду: які наукові теорії, положення, розробки використовує автор (автори) для вдосконалення навчально-виховного процесу (відокремити властиві лише автору досвіду підходи щодо раціоналізації своїх провідних ідей, застосування модифікованих форм і методів управлінської діяльності, що дають високий результат).
7. Провідна ідея досвіду. Виділення головного, найбільш суттєвого в досвіді, виходячи з прогнозованого результату його впровадження, а саме — які позитивні зміни в удосконаленні навчально-виховного (управлінського) процесу оцінюються.
8. Сутність (технологія) досвіду: за допомогою яких форм, методів, прийомів, способів діяльності автор досягає реалізації провідної ідеї досвіду; особливості педагогічної системи носія досвіду; педагогічні закономірності, на які спирається досліджуваний досвід, конкретні зразки педагогічних напрацювань. Постановка педагогічного експерименту і його результати.
9. Врахування у досвіді роботи психологічних особливостей, рівня навчальних можливостей учнів.
10. Які труднощі долав носій досвіду в процесі роботи.
11. Результативність досвіду на основі аналізу показників: особистісного розвитку учнів, сформованості в них відповідно до Критеріїв оцінювання компетенцій; рівень навчальних досягнень та наявність навичок пошукової діяльності. Порівняльний аналіз результативності роботи.
12. Можливості й умови використання даного досвіду у масовій педагогічній практиці.
13. Додатки (за потреби), необхідні для повноти досвіду: ілюстрації, таблиці, описи комп'ютерних програм, діаграми тощо.

Рекомендації керівнику школи, який вивчає досвід роботи вчителя

1. Вивчити наявну літературу з даної проблеми. Уточнити питання, які можуть виникнути під час формування досвіду роботи вчителя.
2. Зібрати відомості про носія досвіду, провести цикл бесід з колегами вчителя, учнями, їхніми батьками.
3. Відвідати систему уроків учителя (бажано двічі — орієнтовно у грудні й у травні). З'ясувати сутність досвіду, науково-методичну основу роботи вчителя, методику конструювання і проведення уроків.
4. Вияснити, який вплив має вчитель на учнів, ставлення учнів до вчителя і до предмета, який він викладає.
5. Здійснювати моніторинг навчальних досягнень учнів, вивчити ступінь володіння ними елементами наукової організації праці.
6. Провести аналіз рівня вихованості учнів.
7. Проаналізувати спільно з учителем досвід його роботи:
  - основні педагогічні завдання, які він вирішує;
  - наукову обґрунтованість досвіду, рівень його новизни й актуальності; можливість застосування досвіду в інших умовах.
8. Запропонувати вчителю стисло описати систему власної роботи. У разі потреби допомогти йому скласти план досвіду.
9. Допомогти вчителю систематизувати матеріали з досвіду роботи: плани-конспекти уроків, сценарії позакласних заходів, матеріали планування роботи, методичні розробки, зразки дидактичного, роздаткового матеріалу, тестування учнів тощо. Запропонувати зібрати зразки учнівських робіт: зошити для контрольних, лабораторних, практичних робіт, учнівські твори, реферати, зошити для домашньої роботи учнів, фотографії приладів, виготовлених учнями.
10. Здійснити науково-методичний аналіз досвіду роботи вчителя. Обговорити отримані висновки і пропозиції на засіданні методичної ради школи. Вирішити питання про доцільність узагальнення досвіду роботи вчителя з визначеної проблеми.
11. Визначити форми узагальнення і впровадження досвіду на рівні загальноосвітнього навчального закладу, району, області.

Недоліки при описі досвіду

1. Глобальність.
2. Описується лише діяльність учителя, не враховується, що процес навчання двосторонній.
3. Даються оціночні положення загального типу.
4. Не аналізуються труднощі, які долає носій досвіду у своїй діяльності.
5. Не вказуються конкретні результати навчальних досягнень учнів, не аналізується динаміка їх змін.
6. Не акцентується увага на умовах «вирощення» досвіду.
7. Допускаються порушення логіки викладу матеріалу, не вказується актуальність досвіду, значимість узагальнених проблем для розвитку освіти у даній школі, районі, регіоні.

План роботи з вивчення і запровадження передового досвіду вчителя _____ з проблеми _____

№ з/п	Зміст роботи	Термін виконання	Хто виконує	Відмітка про виконання

Контроль за якістю уроків та позакласних заходів

Вимоги до сучасного уроку

1. Спрямований на високі кінцеві результати, на підвищення якості й ефективності навчання, на всебічний розвиток особистості.
2. Комфортність учителя й учнів у системі їхньої взаємодії, яка будується на основі співробітництва. Переважання діалогічного стилю спілкування «учитель — учень».
3. Побудова уроку на основі врахування:
  - програмних вимог;
  - можливостей учнів;
  - можливостей та творчого потенціалу вчителя.
4. Чіткість дидактичного призначення уроку:
  - засвоєння нових знань;
  - перевірка та облік навчальних досягнень;
  - узагальнення та систематизація знань учнів та навичок та ін.
5. Комплексне вирішення завдань навчання, виховання і розвитку.
6. Урок має раціональну структуру, яка відповідає дидактичному призначенню.
7. Застосування різноманітних форм, методів, засобів навчання, методик.
8. Застосування інноваційних технологій, авторських технологій викладання.
9. Використання активних форм проведення уроку.
10. Забезпечення міжпредметних зв'язків.
11. Здійснюється диференціація і індивідуалізація навчальної діяльності школярів.
12. Вдале керівництво навчально-пізнавальною діяльністю учнів.
13. Створено належні матеріальні, морально-психологічні, гігієнічні, естетичні умови.
14. Проводиться за планом — творчим, робочим документом учителя. За необхідності вчитель вміє перебудувати урок.

Основні призначення відвідування та аналізу уроків

- Відвідувати та аналізувати уроки потрібно для того, щоб:
- об'єктивно оцінювати стан та результативність навчально-виховної роботи закладу;
  - підбивати підсумки роботи за певний період;
  - прогнозувати недоліки в організації навчально-виховної роботи з учнями на уроці;
  - приймати конкретні заходи щодо ліквідації наявних недоліків та підвищення ефективності навчально-виховного процесу в цілому;
  - виявляти резерви підвищення результативності уроку;
  - регулювати та корегувати зміст і хід навчального процесу;
  - намічати шляхи підвищення рівня навчальних досягнень та оптимізації розвитку учнів;
  - надавати допомогу педагогам щодо підвищення рівня педагогічної культури, професійного росту;
  - складати реальні плани на майбутнє (проводити їх корекцію) щодо розвитку школи;
  - визначати ефективність внутрішньошкільного управління.

Основні недоліки відвідування та аналізу уроків

- Відвідування має нерегулярний, епізодичний характер.
1. Не проводиться якісна всебічна підготовка до відвідування уроку.
  2. Часто не визначається мета відвідування.
  3. Не завжди проводиться аналіз уроку.
  4. Висновки не завжди чи не повністю відповідають меті відвідування.
  5. Висновки неконкретні, скупі.
  6. За висновками не простежується основного — результативності уроку.
  7. Для аналізу уроків використовується єдина (часто й неадаптована) схема.
  8. Рекомендації загальні, часом суперечливі, випадкові, неадресні.
  9. Висновки не можуть бути використані для подальшого планування організації методичної роботи з педагогами, вдосконалення всієї системи навчально-виховної роботи.
  10. Не простежується робота щодо виконання рекомендацій, даних на попередніх уроках.

Орієнтовний перелік питань для визначення мети відвідування уроку

- Реалізація дидактичних принципів навчання.
- Ефективність застосування методів навчання.
- Ефективність застосування форм навчальної діяльності.
- Здійснення індивідуального та диференційованого підходу в процесі навчання.
- Самостійна робота учнів з підручниками, першоджерелами, документами.
- Вивчення діяльності учнів на уроці.
- Формування в учнів позитивних методів навчання.
- Практична спрямованість уроку.
- Організація самостійної роботи учнів.
- Стимулювання активної навчальної праці учнів.
- Доцільність структури уроку.
- Відповідність форм, методів, дидактичних завдань до структури уроку.
- Особистісний підхід до учнів у процесі навчальної діяльності.
- Ефективність використання технічних засобів навчання.
- Ефективність використання наочності, демонстраційного експерименту.
- Ефективність використання дидактичних матеріалів.
- Організація узагальнення та самореалізації знань учнів на уроці.
- Організація повторення навчального матеріалу.
- Робота з підготовки школярів до тематичного оцінювання.
- Виконання вчителем рекомендацій.
- Робота із засвоєння учнями опорних знань, понять, явищ.
- Якість виконання письмових робіт учнями.
- Вироблення навичок культури усного і письмового мовлення засобами уроку.
- Реалізація міжпредметних зв'язків.
- Робота над удосконаленням навичок читання учнів.
- Формування в учнів інтересу до вивчення _____.
- Використання навчального часу на уроці.
- Використання краснавчального, місцевого матеріалу на уроці.
- Оптимальність обсягу, складності домашнього завдання, його місце і роль у структурі уроку.
- Дотримання вимог навчальних програм, критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів.
- Враховання вчителем реальних навчальних можливостей учнів.
- Система контролю за рівнем навчальних досягнень школярів.
- Стан ведення тематичного обліку знань.
- Дотримання вимог санітарно-гігієнічного режиму (техніки безпеки) на уроці.
- Впровадження ППД у практику роботи вчителя.
- Надання методичної допомоги з _____.
- Забезпечення єдності навчання, виховання і розвитку учнів.
- Організація ігрової діяльності на уроці.
- Застосування проблемного навчання.
- Застосування лекційно-практичної системи навчання.
- Ефективність роботи вчителя з розвитку мови учнів, збагачення словникового запасу.
- Ознайомлення з роботою вчителя.
- Організація групової, парної та ланкової роботи з учнями.
- Застосування ефективних технологій та методик навчання.
- Робота з формування вмінь аналізувати, робити висновки та узагальнення.
- Розвиток розумових здібностей учнів.
- Розвиток логічного та абстрактного мислення.
- Розвиток в учнів навичок самоконтролю та самовдосконалення.
- Використання розвивальних можливостей уроку.
- Створення позитивного психологічного клімату на уроці.
- Педагогічне керівництво пошуково-пізнавальною діяльністю школярів.
- Розвиток творчих здібностей учнів.
- Взаємовідносини в системі «вчитель — учень».
- Уміння організувати навчальну роботу на уроці.
- Формування загальнонавчальних умінь і навичок учнів засобами уроку.
- Реалізація вчителем виховного потенціалу.
- Виховання патріотизму і національної свідомості учнів.

Реалізація завдань естетичного виховання.

Здійснення трудового виховання і профорієнтаційна робота.

Естетичне виховання учнів на уроці.

Вивчення системи уроків.

Вивчення системи роботи.

Вивчення стану викладання.

Вивчення рівня навчальних досягнень школярів.

Контроль за об'єктивністю оцінювання навчальних досягнень школярів.

Підготовка до відвідування уроків

Складання плану-графіка відвідування уроків (на основі розділу «Внутрішньошкільний контроль» річного плану роботи закладу). Визначення мети відвідування.

1. Вивчення матеріалів, що характеризують роботу вчителя (записи висновків за уроками, матеріали попередніх вивчень тощо).

2. Перегляд навчальних програм з предмета.

3. Перегляд інструктивних, методичних матеріалів, розпорядчих документів щодо вдосконалення викладання предмета.

4. Ознайомлення за календарним планом (за співбесідою з учителем) з темою уроку, який планується відвідати та ознайомитись з темою попереднього і наступного уроків.

5. Ознайомлення за підручниками з матеріалом.

6. Вибір типу та виду аналізу уроку.

7. Розробка програми аналізу уроку.

План аналізу уроку

1. Тип і структура уроку.

Який тип уроку обрано? Доцільність вибору з точки зору теми в цілому і дидактичної мети уроку. Місце уроку в системі занять по цій темі. Зв'язок уроку з попередніми, як він здійснюється?

Чи відповідає структура уроку обраному типу? Послідовність окремих етапів.

2. Організація окремих складових структури уроку:

2.1. Перевірка стану виконання учнями домашнього завдання:

- з'ясування рівня усвідомлення виконання домашнього завдання учнями, перевірка засвоєння ними головного, істотного у навчальному матеріалі, перевірка засвоєння тих способів діяльності, які необхідні для вивчення і засвоєння нового матеріалу на уроці;

- співвідношення перевірки теоретичних та практичних завдань;

- індивідуальний та диференційований підхід до перевірки;

- раціональність вибору та реалізації вчителем форм, методів і засобів перевірки виконання домашнього завдання;

- раціональність витрати часу на перевірку домашнього завдання;

- рівень само- та взаємоконтролю в процесі перевірки;

- вибір і реалізація форм, методів стимулювання учнів у процесі перевірки домашнього завдання, об'єктивність оцінювання;

- дотримання критеріїв оцінювання, навчальний, виховний та розвивальний характер контролю, використання балу для стимулювання відповідального ставлення учнів до навчання.

2.2. Вивчення нового матеріалу:

- повідомлення вчителем і усвідомлення учнями мети, цілей і завдань вивчення нового матеріалу, мотивування навчальної діяльності школярів. Раціональність постановки мети через:

а) зміст начального матеріалу, що вивчається на уроці (пояснити, розкрити тощо);

б) внутрішні процеси інтелектуального, емоційного, особистісного розвитку учнів (формувати, розвивати, виховувати тощо);

в) діяльність вчителя (розкрити, познайомити, продемонструвати, описати тощо);

г) навчальну діяльність учнів (розв'язувати задачі, виконувати практичні завдання, досліджувати, працювати з літературою тощо);

- відповідність змісту та обсягу навчального матеріалу темі, меті, завданням уроку, вимогам програм та сучасному рівню розвитку науки. Як пов'язаний навчальний матеріал з сучасністю, оточенням школи і життєвим досвідом учнів. Як використовуються набуті раніше учнями знання для здійснення ціленаправленого сприйняття ними нової інформації;

- вибір та раціональність використання форм (індивідуальних, групових, фронтальних), методів і засобів викладання та навчання відповідно до змісту теми, мети, завдань уроку, вікових та індивідуальних особливостей школярів;

- способи педагогічного керівництва процесами виділення головного, найбільш суттєвого у змісті навчального матеріалу, роботою над засвоєнням основних теоретичних положень, закономірностей, узагальнень, систематизації знань;

- використання диференційованих дидактичних завдань у процесі вивчення нового матеріалу;
- ефективність форм та засобів організації самостійної роботи учнів у процесі вивчення нового матеріалу;
- способи управління навчально-пізнавальною діяльністю учнів (сприйняття, осмислення, запам'ятовування нового матеріалу);

- здійснення міжпредметних зв'язків;
- рівень відповідності навчальних досягнень учнів поставленим цілям та завданням уроку.

2.3. Закріплення, систематизація та узагальнення знань учнів:

- постановка та реалізація цілей і завдань щодо закріплення, систематизації та узагальнення знань учнів;
- виділення у змісті навчального матеріалу основного, істотного;
- навчально-матеріальне забезпечення для закріплення, систематизації та узагальнення знань (наочність, роздатковий матеріал, ТЗН тощо);

- оптимальність працездатності учнів;
- забезпечення надійного зворотного зв'язку;
- контроль і корекція навчальних досягнень учнів.

2.4. Задавання домашнього завдання:

- способи (з інструктажем) та час (до дзвінка, всередині уроку, після дзвінка) задавання домашнього завдання;

- відповідність домашнього завдання змісту вивченого матеріалу на даному уроці та на попередніх уроках;
- характер домашнього завдання (індивідуальне, групове, диференційоване, творче, проблемне тощо);
- наскільки учні готові до виконання домашнього завдання (пам'ятки, таблиці, додаткова література, узагальнені схеми, графіки тощо);

- співвідношення домашнього завдання із завданнями, які виконувались на уроці;
- передбачення дотримання санітарно-гігієнічних норм щодо тривалості часу на виконання домашнього завдання.

3. Принципи навчання. Методи, прийоми і засоби навчання.

3.1. Застосована система методів. Форми і прийоми, які в ній використано. Відповідність їх змісту матеріалу, типу, меті, завданням уроку та віковим і індивідуальним особливостям учнів.

3.2. Здійснення мотивації навчальної діяльності учнів протягом усього уроку. Застосовані для цього прийоми.

3.3. Реалізація дидактичних принципів.

3.4. Співвідношення репродуктивної і творчої діяльності учнів, шляхи підвищення пізнавальних інтересів, самостійної навчальної роботи, творчості школярів.

3.5. Прийоми забезпечення зворотного зв'язку для керівництва процесом навчання.

3.6. Робота з формування загальнонавчальних та предметних умінь і навичок.

4. Навчально-матеріальне забезпечення та технічне оснащення року.

4.1. Раціональний відбір і використання на уроці відповідно до змісту теми, мети та завдань навчання, вимог програми пристроїв, обладнання, наочних посібників, роздаткових матеріалів, літератури тощо.

4.2. Раціональність вибору і реалізації на уроці комплексу різних типів засобів навчання (візуальні, аудіальні, аудіовізуальні, комп'ютер, лінгафонний кабінет тощо). Автоматизація та технізація демонстраційних процесів (пульт управління, автоматичне зашторювання вікон тощо).

4.3. Наявність та використання на уроці комплектів приладів, реактивів, навчальних завдань, пам'яток, інструктивних карток для виконання різних видів початкової діяльності.

4.4. Формування в учнів умінь користуватися обладнанням, ТЗН, додатковою літературою, підручником та іншими засобами навчання.

4.5. Залучення до навчального процесу помічників учителя із числа учнів (лаборант, консультант, демонстратор, оператор).

4.6. Дотримання санітарно-гігієнічних норм щодо використання технічних засобів навчання на році.

5. Використання часу на уроці.

5.1. Своєчасність початку уроку.

5.2. Витрата часу на взаємне привітання, перевірку відсутніх. Огляд санітарного стану класу та зовнішнього вигляду учнів, встановлення порядку і дисципліни, підготовка учнів до уроку (наявність на столах підручників, зошитів, щоденників, приладдя). Чи була в цьому потреба?

5.3. Витрата часу на переключення діяльності школярів з одного виду на інший. Чіткість дозування та корекція витрат часу на окремі структурні етапи уроку. Своєчасність закінчення уроку.

6. Дотримання санітарно-гігієнічних норм.

6.1. Відповідність обладнання, навчально-матеріального оснащення приміщення санітарно-гігієнічним нормам.

6.2. Забезпечення:

- оптимального температурного режиму;
- вологості повітря;
- належного провітрювання;
- освітленості робочих місць;
- гігієни праці вчителя й учнів.

6.3. Раціональність організації праці вчителя та учнів з точки зору ергономіки.

6.4. Інтенсивність та емоційність спільної праці вчителя та учнів на уроці на основі взаємної поваги і довіри.

7. Виховання на уроці.

7.1. Єдність цілей і напрямів виховання:

- формування національної свідомості як однієї з найважливіших рис особистості громадянина України;
- формування високої духовної особистості;
- утвердження на національному ґрунті принципів загальнолюдської моралі;
- виховання трудової активності, формування творчої працелюбності і особистості;
- забезпечення повноцінного фізичного розвитку;
- формування правової культури;
- виховання екологічної культури.

7.2. Раціональність постановки виховних цілей і завдань уроку.

7.3. Виявлення та раціональна реалізація виховного потенціалу навчального матеріалу.

7.4. Оптимальність вибору і використання методів, форм впливу на активність у процесі навчання.

7.5. Забезпечення взаємодії внутрішніх і зовнішніх факторів виховного впливу на учнів.

7.6. Ефективність управління виховним процесом на уроці.

8. Морально-психологічна атмосфера.

8.1. Прийоми і засоби перенесення ваги з перерви на урок, з одного виду діяльності на інший.

8.2. Розвиток спостережливості, мовленнєвих умінь, пам'яті і мислення, інтересів, почуттів, волевих рис характеру.

8.3. Врахування у навчальному процесі особливостей уваги, сприйняття, пам'яті, мислення окремих учнів.

8.4. Психологічний стан учнів на уроці (активність, упевненість, відчуття комфорту, профілактика стомлюваності, страху, розгубленості тощо).

9. Поведінка вчителя.

Уміння володіти класом, організувати його роботу, підвищувати інтерес, активність, увагу учнів. Взаємовідносини з учнями, врахування індивідуальних особливостей кожного. Тон і темп роботи. Педагогічний такт. Спостережливості, обміркованості, акуратності. Культура мови, поза, міміка, жестикуляція. Авторитет у учнів.

10. Поведінка учнів.

10.1. Поведінка колективу учнів на уроці, чим вона визначається. Ставлення учнів до вчителя. Участь учнів в активній розумовій праці, направленість і сконцентрованість їхньої уваги, зацікавленості, дисциплінованості.

10.2. Результати уроку.

10.3. Досягнення мети уроку.

10.4. Навчальне, виховне, розвивальне значення уроку.

10.5. Виконання плану.

10.6. Рівень сформованості знань, умінь та навичок (повнота, усвідомлення, дієвість), вдосконалення загальнонавчальних умінь.

10.7. Оцінка ефективності виховання учнів на уроці.

10.8. Характер навчально-пізнавальної діяльності учнів.

10.9. Аналіз позитивних результатів, тенденцій, що відбуваються у діяльності вчителя, що цінного можна рекомендувати в практику роботи інших учителів. Шляхи закріплення і вдосконалення позитивних якостей уроку. Аналіз причин негативних результатів. Шляхи ліквідації недоліків.

Примітки:

1. Залежно від мети відвідування при аналізі уроку примірний план можна використовувати повністю або частково змінювати послідовність аналізу.

Якщо відвідування здійснюється з метою розв'язання яких-небудь окремих завдань, то при аналізі уроку треба виходити з того, як вчитель їх розв'язує.

При цьому другі елементи уроку аналізуються у зв'язку з розглядом основного питання.

2. За основу аналізу треба брати вимоги до сучасного уроку та програмні вимоги щодо викладання конкретного предмета.

Найбільш характерні недоліки уроку

Нехтування вчителем підготовкою плану проведення уроку:

- не приділяється належна увага мотивації і інтересу учнів до уроку;

- тема уроку не записується на дошці;
- мета уроку не узгоджується в процесі обговорення з учнями, а задається самим учителем;
- не проводиться оперативна перевірка якості виконання учнями письмових завдань, підготовки до уроків;
- час активної роботи учнів на уроці набагато менший за час активного пояснення вчителя;
- мовчання більшості учнів на уроці;
- відсутня диференціація навчання на різних етапах уроку;
- учні на уроці пасивні;
- робота з обмеженим колом школярів;
- відповіді учнів на запитання вчителя в основному носять репродуктивний, відтворюючий характер.

Характер навчальних завдань репродуктивний за алгоритмом:

- учитель виступає репродуктором навчання;
- неналежна увага приділяється виділенню основного, найбільш суттєвого із змісту виучуваного матеріалу та його багаторазовому повторенню;
- не приділяється достатньої уваги підготовці учнів до тематичного оцінювання;
- панує напруженість, страх;
- нерационально використовується час уроку;
- домашнє завдання не записано на дошці, задане після дзвінка, недиференційоване, значно перевищує об'єм роботи, виконаної на уроці;
- невчасно завершується урок;
- невміння якісно побудувати урок;
- зосередження уваги лише на учневі, який відповідає;
- не увага до відповіді учня, втручання у відповідь;
- гостра реакція на будь-які відхилення у поведінці учнів на уроці;
- «загравання» з учнями, намагання сподобатись, невміння знайти правильний тон;
- невміння спрямувати навчання і виховання на колектив учнів;
- погрози, грубі зауваження як основні засоби впливу на учнів;
- невиразність мови;
- невміння поставити акцент на найголовніше;
- монотонність голосу;
- нерухомість фігури;
- неврахування інтересу, захоплення учнів або повної їх відсутності;
- механічне запозичення передового педагогічного досвіду;
- намагання скопіювати побачене;

Варіант аналізу уроку

Урок за типом _____. Чіткість його визначається логічним взаємозв'язком окремих структурних частин, які оптимально витримані часово, мають свою мету та зміст і відзначаються логічною завершеністю. Це підтверджує достатню культуру педагогічної праці.

Рационально, вдумливо й дидактично грамотно визначена основна мета уроку, вона чітко впливає зі змісту навчального матеріалу, відповідає віковим і інтелектуальним особливостям учнів класу та несе в собі інформацію про кінцевий результат уроку.

Відповідно до місця уроку у виучуваній темі, основної мети та завдань окремих його частин, які чітко формулюються перед учнями та узгоджуються з їхнім особистим досвідом — тип вибрано правильно. З урахуванням особистісно орієнтованого підходу до навчання вчитель надає перевагу гнучкій (стійкій) структурі уроку.

Вміло проводиться мотивація навчальної діяльності учнів на всіх етапах уроку, що сприяє збудженню інтересу їх до вивчення нової теми, творчої діяльності.

Зміст уроку повністю відповідав вимогам навчальної програми та змісту поставлених завдань.

Кваліфіковано реалізовано принципи навчання _____. Це достатньо чітко проявилось _____.

Свідомому засвоєнню нового матеріалу слугувало методично правильно організоване повторення раніше вивченого матеріалу та актуалізація опорних знань, умінь і навичок учнів. Належним чином було проведено перевірку домашнього завдання. З цією метою вчителем було використано такі форми роботи _____. Вдале поєднання форм (_____), прийомів (_____) опитування дозволило вчителю опитати декілька разів увесь клас (_____ учнів). Оптимально використано час на цю роботу. Перевірка знань учнів характеризується чіткістю мети, повнотою. Опитування носило науковий характер, що в першу чергу обумовлювалося вмінням виправляти помилки у ході відповіді та залученням до цієї роботи учнів. Робота з вивчення нового матеріалу характеризується конкретністю і чіткістю реалізації основних завдань уроку. Виклад нового матеріалу відзначається логічністю, вмілим виділенням головного, істотного. Вчитель розкриває зміст теми цікаво, доступно, з наукових позицій,

використовує останні досягнення _____. Новий матеріал вивчається в процесі самостійної роботи, яка має творчий пошуковий характер. Це сприяє розвитку в учнів самостійності, допитливості, здатності їх встановлювати певні закономірності у _____. До основних висновків учні приходили самі, а вчитель при цьому зберігав керівну роль.

Уміло пов'язує виучуваний матеріал з життям, виробничим оточенням і робить це так, що цей зв'язок впливає зі змісту виучуваного матеріалу та є його логічним продовженням.

Уміло був включений в урок матеріал _____ з предмета _____.

У ході подачі нового матеріалу проводиться безпосередня перевірка якості розуміння його учнями. Засвоєння нового матеріалу школярами на уроці є оптимальним.

Постановка вчителем питань стимулює розвиток розумових сил, не налаштовує на заучування, збуджує думку, виховує інтерес до навчання. Питання, які задає вчитель, вимагають вдумливого читання, розуміння та осмислення матеріалу, але не його механічного заучування. Вчитель направляє хід думки учнів таким чином, щоб вони активно, зосереджено намагались побачити невидиме, зрозуміти скрите, розглянути незвичайне у звичайному, тому що зустрічається на кожному кроці (розумова активність). Види роботи відповідали віковим особливостям учнів, дозволили вчителю активізувати їх навчальну діяльність, що в кінцевому підсумку стало результатом того, що учні були не пасивними слухачами, а активними учасниками.

Найбільш вдалимими методами були _____, прийомами _____, формами _____. Це дозволило вчителю раціонально організувати роботу учнів на всьому уроці (на етапі _____) та повною мірою здійснювати контроль за рівнем сформованості _____. Використання різних видів роботи сприяло зниженню втомлюваності учнів у процесі роботи. Це позитивна сторона уроку, глибоко продумана вчителем. Оптимально організовано самостійну роботу учнів під керівництвом учителя з урахуванням рівня їх навчальних можливостей. Самостійна пошукова діяльність учнів на уроці забезпечувалася в процесі співпраці вчителя і школярів. Учитель упродовж уроку (на етапі _____) виступав у ролі консультанта, радника. Колективна робота учнів вміло поєднувалася з виконанням індивідуальних диференційованих завдань.

Використання наочності та технічних засобів навчання (_____), їх застосування дозволило не тільки доступно викласти новий матеріал і закріпити його, але і зекономити час на вироблення практичних умінь і навичок у учнів на самому уроці. Це особливо важливо, тому що попереджується перевантаження школярів в умовах домашньої роботи. Використання технічних засобів і засобів наочності допомогло учням глибше проникнути в суть виучуваного матеріалу.

Запитання вчителя до учнів збуджували їх до самостійних суджень і практичних дій, направляли на доказову відповідь. Це сприяло більш повній реалізації на уроці принципу виховуючого та розвиваючого навчання. Протягом уроку (в процесі _____) вчитель добивається від своїх учнів грамотної і повної відповіді, точних формулювань.

Пропонує не тільки відтворити пройдений матеріал, але і виділити з нього найбільш істотне, підтвердити практичні навички теоретичними положеннями. Доповнює і поглиблює відповіді учнів, стимулює їх на активне, свідоме засвоєння матеріалу постановкою цілої низки запитань. Оптимальним є в процесі перевірки співвідношення теоретичних та практичних завдань.

Слід відмітити вміння учнів триматися під час відповіді як з місця, так і біля дошки, звернутися до вчителя, доповнити чи поправити відповідь товариша.

Показником пізнавальної активності й інтересу учнів до виучуваного було те, що вони поставили _____ запитань до вчителя та до своїх товаришів, _____ учнів хотіли взяти участь в обговоренні питань, поставлених перед ними, _____ учнів, які бажали доповнити, відкоректувати відповідь однокласника. _____ учнів негативно ставилися до навчальної діяльності на уроці, до уроку в цілому.

Оцінювання роботи учнів проводилося відповідно до критеріїв, об'єктивно і аргументовано. Отримані учнями бали виставлено у щоденники. Відчутними є взаємо- та самоконтроль у процесі контролю.

Позитивним у роботі вчителя з учнями на етапі усвідомлення матеріалу є те, що він дає час на обдумування, використовує різні форми роботи (_____) та види наочності (_____).

Упродовж уроку знання _____ застосовувались у вправліннях, учні зробили _____ крок на шляху розвитку. Навчання здійснювало вплив на розвиток і виховання школярів, тому що вчитель урахував навчальні можливості кожного з них. Урок сприяв розвитку кожної дитини, її пам'яті, мислення, волі. Упродовж уроку ефективно організовувалась пізнавальна діяльність школярів. З цієї метою _____ було забезпечено умови для продуктивної роботи мислення й уваги, шляхом _____ вчитель домагався зосередженості й стійкості уваги. Вдалим використанням методів _____, форм _____ вчитель домагався активності і самостійності мислення учнів.

Майстерність учителя виявлялася в тому, що знання, набуті учнями на попередніх уроках вдало застосовуються на цьому, повторення оптимально співвідноситься з вивченням нового матеріалу таким чином, що для повторення не потрібно спеціально виділяти час. Систематична робота вчителя в цьому напрямку дасть змогу повторювати учнями матеріал без завдань для домашнього повторення за підручником.

Ефективною була робота протягом усього уроку (на етапі _____) з підготовки учнів до тематичного оцінювання. Вона виявилася у _____.

Увесь клас працював активно і з цікавістю.

Заслугує на увагу робота з вироблення культури навчальної праці. У кожного на парті є все необхідне. Вчителем підготовлено пам'ятки з виконання _____. У результаті при зміні одного виду роботи іншим не витрачається дорогоцінний час. Записи в зошитах, на дошці ведуться чітко і акуратно. Учитель постійно організовує роботу школярів з навчальною книгою.

З точки зору виховного впливу уроку перш за все треба відмітити особистість учителя. Спокійний тон, уважне і добре ставлення до учнів в поєднанні з вимогливістю, манера звертатися до класу, витримка — все це передається дітям і слугує еталоном людських відносин. Вихованню сприяли засоби навчання, а саме естетика форми і їх змісту. Вихованню творчого потенціалу школярів сприяли вдало застосовані методи і форми роботи. З метою виховання школярів (_____) учитель дохідливо, переконливо і яскраво використовує _____. Урок відзначається свідомою робочою дисципліною.

Продумано і своєчасно дано домашнє завдання. Зміст його впливає з усього ходу уроку і має творчий характер, збуджує учнів самостійно робити висновки, поглиблювати і завершувати роботу, розпочату на уроці (вдосконалення вмінь учитися, підготовка до оволодіння знаннями в класі, спостереження над предметами та явищами природи і праці, задоволення і розвиток багатогранних інтелектуальних запитів). Учитель зробив потрібні роз'яснення щодо виконання завдання і перевірів рівень розуміння ходу його виконання учнями. Попередив учнів про можливі труднощі під час виконання завдання та дав рекомендації щодо їх подолання. Задаючи читати матеріал за підручником, учитель дає учням питання, над якими, читаючи, треба думати. Задані практичні завдання зорієнтовані на застосування, поглиблення знань, даючи їх, учитель показує, як треба співставляти, осмислювати теоретичні закономірності з виконанням даного завдання (добре, що аналогічна робота виконувалась у класі). Суттєву роль відіграє індивідуалізація домашнього завдання — це доводить, що вчитель вивчає сили, можливості, здібності кожної дитини.

На уроці створено належні матеріальні, морально-психологічні, гігієнічні, естетичні умови. Урок проходить у чистому, добре провітреному класі _____.

Урок проведено у досить високому темпі, раціонально використано кожен хвилину.

Мети уроку досягнуто. Учні набули знань _____, практичних вмінь _____, вдосконалили загальнонавчальні уміння і навички _____, на уроці формувалися _____ уміння, _____ навички. Урок має логічне завершення: проводиться перевірка завдань, які дано учням перед його початком (виду роботи). Висновки за уроком робить учитель (учні). Прийоми мотивації та організації навчальної роботи учнів упродовж уроку сприяють створенню такої ситуації, при якій учні відчують задоволення від своїх успіхів у навчанні (ситуація успіху). Зміст уроку сприяв розвитку в учнів інтересу до навчання. Активна робота учнів у ході уроку дозволяє зробити висновок про те, що матеріал з теми засвоєно і мети його досягнуто. Звертає на себе увагу кропітка, продумана, здійснювана з уроку в урок підготовка вчителя і учнів до активної роботи, система роботи вчителя з підготовки учнів до тематичного оцінювання. Урок проведено відповідно до обґрунтованого, чіткого плану, складеного вчителем у процесі підготовки до нього. Він оптимально коригується вчителем відповідно до обстановки.

Основні вимоги до висновку за наслідками спостереження уроку

1. Органічний зв'язок з метою відвідування, фіксація ступеня її реалізації.
2. Бути обґрунтованим (характеризувати тенденції до змін, які відбуваються у діяльності вчителя).
3. Розкривати причини позитивних результатів та недоліків.
4. Бути об'єктивним (виробляти їх на основі фактичних даних про рівень навчання і виховання учнів на уроці).
5. Бути конкретним (торкатись тих чи інших сторін уроку, що впливають на якість навчально-виховного процесу).
6. Бути конкретним, переконливим, чітким.
7. Має бути сформованим на наукових засадах (на основі сучасної теорії навчання і виховання).

Вимоги до рекомендацій, які надаються вчителю після відвідування уроків

1. Відповідати висновкам і меті відвідування.
2. Орієнтувати вчителя на усунення причин, що зумовили недоліки.
3. Бути реальними (вчитель зможе їх виконати, а школа створити необхідні умови).
4. Бути конкретними.
5. Передбачити розвиток наявного у вчителя досвіду.
6. Мати дійовий характер (передбачати наступний контроль за їх виконанням).

ВНУТРІШНЬОШКІЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ЯКІСТЮ ВИХОВНОЇ РОБОТИ

Об'єкти контролю і педагогічного аналізу виховного процесу

1. Основні організаційно-педагогічні умови підвищення якісного рівня виховного процесу:
  - доцільність і раціональність підбору й розміщення кадрів;
  - рівень матеріального забезпечення виховного процесу;
  - шляхи вдосконалення організаційно-функціональної структури всієї системи виховної роботи.
2. Рівень організації системи національного виховання:
  - системний підхід;
  - робота в загальношкільному і класному колективах, громадських організаціях і мікрорайоні школи;
  - робота з батьками, громадськістю.
3. Якість організації та проведення виховної роботи: виховне забезпечення змісту уроку, позакласних заходів, групових та індивідуальних консультацій.
4. Результативність виховного процесу:
  - ставлення учнів до соціального значення здобутків вітчизняної та світової духовної культури;
  - ставлення до морально-правових норм, до держави, до суспільства, людини, навчально-пізнавальної, спортивно-оздоровчої, художньо-творчої та інших видів діяльності.

Характерні ознаки основних компонентів виховання

Національне виховання:

- виховання громадянина (громадянська відповідальність, обов'язок, свідомість, єдність);
- виховання патріотизму (розуміння і сприйняття української ідеї, сприяння розбудові незалежної України, готовність до захисту Батьківщини, пошана до історичної пам'яті українського народу);
- гуманітарне виховання (доброта, толерантність, справедливість, взаємоповага, принциповість, непримирне ставлення до фальші, цинізму, лицемірства).

Моральне виховання:

- ставлення до ідеології і політики нашої держави; розуміння історії та перспективи розвитку світової цивілізації; правильна оцінка людей та міжнародних відносин; пріоритет загальнолюдських цінностей;
- любов до Батьківщини, рідного краю, всіх народів, які її населяють; неприпустимість національної та расової ворожнечі;
- ставлення до праці;
- ставлення до громадського надбання та матеріальних цінностей; турбота кожної людини про збереження та збільшення громадського надбання, дбайливе ставлення до природи;
- ставлення до інших людей; взаємодопомога; гуманне ставлення та взаємоповага між людьми; взаємна повага в сім'ї; турбота про виховання дітей;
- ставлення до себе.

Розумове виховання:

- розвиток мислення, вміння пояснювати суть явищ та використовувати їх у практичній діяльності;
- розвиток та формування дослідницьких умінь (спостереження, аналіз, синтез, узагальнення, проєктування, прогнозування, моделювання тощо);
- допитливість, потяг до знань;
- вміння активно сприймати світ, користуватися в практичній діяльності власними переконаннями;
- гармонійна єдність розвитку мислення, почуттів, волі та діяльності.

Трудове виховання і професійна орієнтація:

- органічна потреба в праці як джерелі існування;
- трудові уміння і навички як в організації навчально-пізнавальної, так і продуктивної фізичної праці;
- культура праці;
- бережливе ставлення до матеріальних і духовних цінностей;
- зорієнтованість на вибір професії.

Естетичне виховання:

- естетичні потреби в галузі мистецтва;
- прагнення до опанування художніми цінностями суспільства;
- вміння бачити прекрасне в літературі, образотворчому мистецтві, музиці, природі і житті;
- художні смаки, відчуття краси і гармонії творів;
- естетична вимогливість до культури поведінки оточуючих та власної;

- участь у художній творчості;
- краса і благородство людських взаємовідносин (доброта, чуйність, увага, турбота...);
- вміння бачити красу продуктивної праці, її результати, відчувати моральну насолоду і задоволення від виконання громадського обов'язку.

Фізичне виховання:

- знання суті і громадсько-політичного значення фізкультури і спорту, їх впливу на всебічний розвиток особистості;
- санітарно-гігієнічні навички організації праці і розумного відпочинку;
- розвиток рухових умінь та навичок, фізичних здібностей до окремих видів фізкультури і спорту;
- турбота про зміцнення здоров'я, фізичний розвиток;
- сформованість навичок правильної осанки при статичних положеннях тіла та рухах;
- морально-вольові і фізичні якості особистості.

Економічне виховання:

- знання особливостей ринкової економіки на сучасному етапі державотворення України;
- ставлення до матеріальних і духовних цінностей, вироблених людством;
- раціональність використання людських ресурсів (фізичних, духовних та емоційних сил);
- економне використання часу, правильний його розподіл.

Екологічне виховання:

- розуміння сучасних проблем навколишнього середовища й усвідомлення їх актуальності;
- відповідальність за стан навколишнього середовища. Почуття обов'язку перед людьми за стан охорони здоров'я;
- потреба у спілкуванні з природою. Сформованість норм поведінки щодо її збереження;
- значення народних традицій у взаємовідносинах людини з природою;
- участь у природоохоронній діяльності.

Валеологічне виховання:

- ставлення до власного здоров'я;
- установка на здоровий спосіб життя;
- особиста гігієна;
- ознайомлення з основними принципами та методами профілактики інфекційних захворювань, травматизму, нещасних випадків, отруєнь, дорожньо-транспортного травматизму;
- статеве виховання, ознайомленість з формами профілактики венеричних захворювань, СНІДу, вагітності й абортів неповнолітніх.

Орієнтовна схема аналізу виховного заходу

1. Готовність педагога(ів) до проведення виховного заходу: наявність мети й завдань; врахування рівня вихованості учнів під час проведення заходу, місце заходу в загальній системі виховної роботи.
2. Підготовка виховного заходу (роль педагога(ів), учнівського активу, учнівської організації, органів самоврядування; злагодженість роботи колективу в процесі підготовки заходу; надання педагогом(ами) допомоги учням; участь учнів у підготовці заходу; відповідність розподілу обов'язків).
3. Проведення виховного заходу (організація заходу, оформлення, обладнання приміщення); організованість, чіткість, злагодженість роботи; активність учнів, дозування і раціональність використання часу; врахування вікових особливостей школярів; організація співпраці зі старшими учнями, батьками, громадськістю, зміст заходу; актуальність; врахування проблемних питань, які хвилюють учнів; правдивість відтворення реалій життя.
4. Методика проведення виховного заходу (оптимальність вибору форм, методів та засобів проведення заходу; емоційність заходу; активність, рівень самостійності, творчості, ініціативності; наявність елементів дискусії, відкритого обміну думками).
5. Результативність заходу (досягнення мети; цілісність заходу; досконалість окремих частин заходу).

Загальні висновки

з вивчення рівня вихованості школярів

1. Ставлення учнів до навчання.
2. Рівень вихованості учнів на принципах загальнолюдської моралі (рівень сформованості поваги до правди, справедливості, милосердя, патріотизму, доброти та інших чеснот).
3. Рівень культури поведінки учнів у школі і поза нею.
4. Рівень самостійності учнів у колективній діяльності.
5. Гуманістичність відносин між учнями.
6. Рівень духовної культури учнів та вільне формування ними власної світоглядної позиції.

7. Рівень естетичної культури.
8. Відповідний віковий рівень національної свідомості.
9. Знання і дотримання учнями Законів України.
10. Рівень правової культури (повага до Конституції України, державних символів України).
11. Сформованість в учнів почуття господарської відповідальності, готовності до життя в умовах ринкових відносин.
12. Рівень фізичного розвитку та загартованості.
13. Сформованість почуття особистої відповідальності за забезпечення і примноження природних багатств рідного краю.

Пам'ятка з вивчення стану планування виховної роботи класними керівниками

1. Наявність загальної мети і завдань роботи класного керівника на семестр. Відповідність їх особливостям розвитку та вихованості учнівського колективу і соціальним вимогам до школи.
2. Обґрунтованість розділів плану.
3. Наскільки раціонально визначено основні ланки в роботі.
4. Наскільки вдало спланована робота в частині активного залучення школярів до проведення заходів.
5. Узгодження плану із загальношкільним планом виховної роботи.
6. Відображення в плані педагогічного керівництва роботою органів класного учнівського самоврядування.
7. Особистісно орієнтовані методи і форми роботи зі школярами. Планування індивідуальної виховної роботи.
8. Наскільки заплановані заходи відповідають віковим особливостям школярів.
9. Якість планування спільної роботи школи і сім'ї з формування повноцінної особистості громадянина.

Пам'ятка з вивчення роботи класного керівника

1. Обізнаність класного керівника з основними документами про організацію і проведення виховної роботи в школі.
2. Результативність самоосвітньої роботи та курсової перепідготовки.
3. Участь у роботі методичного об'єднання класних керівників школи.
4. Рівень обізнаності класного керівника з основними відомостями про учнів: матеріально-побутовими умовами проживання; соціальним станом; станом здоров'я і фізичним розвитком, станом і розвитком психічних функцій, ставленням до навчання та рівнем навчальних досягнень тощо.
5. Якість планування виховної роботи (відповідність запланованих заходів віку, особливостям розвитку учнівського колективу, інтересам учнів). Результативність виконання плану.
6. Система проведення виховних заходів. Їх результативність, змістовність, відповідність віку, характеру та інтересам учнів.
7. Застосування методів і прийомів виховної роботи. Рівень їхнього впливу на виховання школярів.
8. Робота з виявлення важковиховуваних учнів. Система роботи з ними.
9. Змістовність та результативність виховної роботи.
10. Система роботи з активом класу. Участь учнів в органах учнівського самоврядування класу, школи. Стан виконання учнями громадських доручень.
11. Організація соціально-педагогічної допомоги учням, які потребують особливої уваги.
12. Стан збереження учнями класних приміщень, дотримання належного санітарного стану.
13. Рівень вихованості учнів.
14. Організація роботи з батьками, відвідування учнів удома, рівень роботи з батьками на рівні класу та школи; педагогічна освіта батьків; змістовність та результативність батьківських зборів і засідань батьківського комітету; стан відвідування батьками зборів, участь батьків у класних виховних заходах тощо.

Алгоритм

проведення тематичного, фронтального контролю

Тривалість проведення — 10—15 днів.

Проводить група з 6—8 осіб на чолі з директором школи та заступниками директора.

1. Підготовчий стан.

1.1. Визначити мету контролю (найчастіше вона виходить з річного плану роботи навчального закладу).

1.2. Визначити контрольні класи (звернути особливу увагу на найскладніші).

1.3. За допомогою календарного планування вчителя з'ясувати, які теми навчального предмета контрольованих класів вивчатимуться впродовж часу, відведеного для перевірки.

1.4. Вивчити пояснювальну записку до навчальної програми.

1.5. За підручником поновити у пам'яті основний зміст навчального матеріалу, який вивчатиметься у цей період.

1.6. Переглянути відповідні інструктивно-методичні листи.

1.7. Виходячи з мети, скласти план перевірки.

2. Практичний етап:

2.1. Визначити склад комісії (доцільно, щоб до неї входили члени методичної ради, атестаційної комісії).

2.2. Розподілити обов'язки між членами комісії.

2.3. Визначити терміни проведення контролю.

2.4. Визначити класи, де буде проводитися контрольне діагностування рівня навчальних досягнень школярів та його види (контрольна робота, усне опитування, графічна робота, тестування, диктант, перевірка навичок читання, програмовий контроль тощо).

2.5. Визначити вчителів, які добиратимуть тексти для контрольних діагностувань.

2.6. Визначити вчителів, які аналізуватимуть результати діагностування.

2.7. Скласти пам'ятку для перевіряючого.

2.8. Створити належні умови для роботи членів комісії.

2.9. Визначити, яким чином і в якій формі будуть готуватися членами комісії матеріали за результатами вивчення.

2.10. Провести вивчення відповідно до плану.

3. Підсумково-аналітичний етап:

3.1. Провести аналіз матеріалів членів комісії за підсумками вивчення.

3.2. Підготувати підсумковий документ за матеріалами вивчення (проект наказу, доповідь тощо).

3.3. Підготувати проект рішення.

3.4. Обговорити проект підсумкового документа та рішення з членами комісії за участю тих, хто піддавався контролю.

Підготувати остаточний документ з теми контролю

Алгоритм вивчення системи роботи вчителя

1. Підготовка до вивчення системи уроків учителя.

1.1. Опрацювання науково-методичної літератури про вивчення системи роботи вчителя.

1.2. Опрацювання пояснювальних записок до програм навчального предмета, фактичного матеріалу до визначеного розділу (з підручника, додаткової науково-методичної літератури).

1.3. Розробка діагностичних карт, анкет, тестів тощо.

2. Вивчення системи уроків учителя відповідно до складеного плану.

2.1. Визначення рівня загальної підготовки вчителя.

2.2. Підготовка вчителя до вивчення теми.

2.3. Відвідування всіх уроків з теми, яка вивчається.

3. Вивчення рівня успішності учнів.

4. Вивчення позакласної роботи з предмета.

5. Узагальнення результатів та експертна оцінка системи уроків.

6. Бесіда з учителем за результатами вивчення та визначення орієнтирів професійного вдосконалення вчителя.

7. Поширення позитивних розробок системи.

Пам'ятка з вивчення системи уроків учителя

№ з/п	Зміст вивчення	Форми і методи вивчення
1	2	3
1	Ознайомлення із загальною підготовкою вчителя: наукова, психолого-педагогічна, знання ним програми, спеціальної літератури з виучуваної теми	Бесіда з учителем
2	Підготовка вчителя до вивчення теми. Якість тематичного і поурочного планування, наявність дидактичного матеріалу	Ознайомлення з календарним та поурочним плануванням
3	Відвідування всіх уроків з виучуваної теми. Спостереження в ході уроків наступних моментів	
3.1	Психологічний режим, мобілізуючий початок уроку, емоційний настрій учнів і його підтримка протягом усього уроку; система роботи зі стимулювання вчителем пізнавальної активності учнів, їх навчальної праці; підтримка інтересу до навчання, до уроку; допомога зі сторони вчителя учням, взаємодопомога учнів у навчальній праці; виховання на уроці; культура спілкування між учасниками навчально-виховного процесу на уроці; контакт учителя з класом; робота з попередження втомлюваності; рівень мобілізації розумових, фізичних, вольових зусиль для досягнення поставленої мети; цілеспрямованість роботи вчителя і учнів	Спостереження на уроках, бесіди з учнями
3.2	Зміст навчання на уроках, відповідність його вимогам програми: науковість, повнота, систематичність і послідовність виучуваного матеріалу, доступність; рівень реалізації міжпредметних зв'язків; опора на знання та життєвий досвід школярів, зв'язок навчання з життям; використання місцевого матеріалу	Спостереження на уроках, бесіди з учнями; перегляд письмових робіт учнів
3.3	Ефективність методів і прийомів роботи вчителя і учнів на уроці: методи вивчення нового матеріалу, методи закріплення вивченого, вироблення навиків і умінь; методи і прийоми перевірки і оцінки рівня навчальних досягнень школярів; використання методів, які активізували пізнавальну діяльність школярів; місце, питома вага та якість виконання творчих робіт учнів на уроках	Спостереження уроків, аналіз проведення уроків. Вивчення системи письмових робіт за учнівськими зошитами
3.4	Обладнання уроків: ефективність використання наявної навчально-матеріальної бази викладення даної теми і рівень використання саморобних навчально-наочних посібників; характер використання обладнання уроків — ілюстративний чи пошуково-пізнавальний	Вивчення навчально-матеріальної бази. Спостереження уроків, бесіда з учителями
3.5	Система домашніх завдань: характер завдань, диференційований підхід у визначенні завдань; попередження перевантаження учнів домашньою роботою; система подачі домашнього завдання, якість пояснення його виконання; співвідношення домашнього завдання із обсягом роботи, виконуваної на уроці	Спостереження уроків, аналіз класного журналу, щоденників та зошитів учнів. Бесіда з учнем
3.6	Система перевірки і оцінки рівня навчальних досягнень школярів: раціональність вибору форми та методів проведення уроків тематичного оцінювання, відповідність оцінки вчителем рівня навчальних досягнень школярів критеріям оцінки з даного предмета; система поурочного оцінювання навчальних досягнень школярів; методи перевірки виконання домашньої роботи; дотримання вимог щодо перевірки зошитів	Спостереження уроків. Аналіз письмових робіт. Аналіз об'єктивності оцінки
3.7	Робота з формування загальнонавчальних та предметних умінь і навичок: самостійна робота з підручниками, книгою, посібниками; складання планів, конспектування, тезів; підготовка повідомлень, рефератів; складання діаграм, таблиць, схем; рецензування усних та письмових відповідей однокласників; конкретно і повно відповідати на поставлені запитання; послідовно та грамотно висловлювати свої думки в усній та письмовій формі; демонструвати досліди; проводити аналіз, співставляти, робити висновки	Спостереження уроків, бесіда з учнями. Ознайомлення з розробками, пам'ятками для учнів. Бесіда з учнями
3.8	Використання різних типів уроків у системі вивчення теми: доцільність вибору типу уроку залежно від змісту виучуваного матеріалу, його мети та місця в системі уроків з даної теми; відповідність структури уроку вибраному типу; попередження шаблону у виборі типу та структури уроку	Спостереження уроків, бесіда з учителем. Детальне ознайомлення з плануванням
3.9	Реалізація на уроці дидактичних принципів навчання.	Спостереження уроків
3.10	Дотримання вимог до усного і писемного мовлення учнів	
3.11	Дотримання санітарно-гігієнічних норм щодо організації навчально-виховного процесу на уроках	Спостереження уроків, бесіда з учителем, членами санітарного поста класу

1	2	3
3.12	Рівень дотримання вчителями і учнями єдиних вимог, передбачених режимом роботи навчального закладу	Спостереження уроків, аналіз журналу
3.13	Дотримання вчителем технологічних вимог щодо ведення уроків: організація робочого місця учителя і учнів на кожному етапі уроку і на уроці в цілому; завершеність усіх навчальних операцій; співвідношення колективної, групової і індивідуальної роботи учнів на уроці; диференційований відбір завдань з урахуванням індивідуальних особливостей учнів; зв'язки — «учитель — учень» та «учень — учитель»; контроль, само- та взаємоконтроль на уроках; оптимальність темпу; режиму роботи на уроках, їхня відповідність психофізіологічним особливостям школярів; попередження неробочих пауз, густина уроків, економія часу	Спостереження уроків
3.14	Якість уроків, їх результативність: мова школярів, рівень володіння термінологією, яка вивчалася в темі; рівень сформованості предметних умінь і навичок; культура ведення зошитів; поведінка на уроках; інтерес до предмета, система виконання домашніх завдань; рівень навчальних досягнень школярів з даної теми (порівняно з рівнем навчальних досягнень школярів за попередні теми); рівень зацікавленості учнів матеріалом теми, яка вивчалася (позакласне читання з предмета, участь в роботі гуртка тощо)	Спостереження уроків, аналіз результатів спостережень. Перевірка письмових робіт учнів. Співбесіда з учнями

Пам'ятка з вивчення системи роботи вчителя

№ з/п	Зміст питання, яке вивчається	Форми і методи вивчення
1	2	3
1	Виконання вчителем статуту та правил внутрішнього трудового розпорядку	Аналіз стану дотримання вчителем статуту, режиму роботи навчального закладу
2	Планування вчителем навчально-виховної роботи: стан календарного планування (відповідність планування вимогам початкових програм, доцільність розподілу тем за тематичними оцінюваннями, чи передбачені форми проведення тематичних оцінювань, наявність власного елемента новизни у плануванні); стан поурочного планування (якість, систематичність); планування позакласної роботи з предмета; якість планування виховної роботи	Вивчення планів роботи вчителя
3	Виконання вчителем навчальних програм (зіставлення календарних планів із записами в класних журналах, зошитах, щоденниках учнів та календарним плануванням; стан виконання графічних, контрольних, практичних, лабораторних робіт, робіт з розвитку зв'язного мовлення, творчих робіт тощо)	Аналіз тематичного планування, класних журналів, учнівських зошитів, щоденників
4	Якість навчального процесу. Рівень перебудови навчального процесу на засадах гуманізму, демократизму та особистісної орієнтації. Ступінь реалізації навчальних, виховних і розвивальних завдань уроку. Рациональність вибору структури уроку. Оптимальність застосування форм, методів і засобів роботи на різних етапах уроку. Стан роботи з підвищення розумової та пізнавальної діяльності школярів. Стан диференціації та індивідуалізації навчальної діяльності школярів на різних етапах уроку. Рівень з'ясування причин неуспішності та стан роботи щодо її подолання. Рівень матеріально-технічного забезпечення навчального процесу. Стан використання наявної наочності, роздаткового матеріалу, демонстраційного експерименту, технічних засобів навчання. Зміст, обсяг, диференціація, пояснення та своєчасність подачі домашнього завдання. Ефективність впровадження інноваційних технологій. Якість контрольно-оціночної діяльності вчителя	Відвідування та аналіз 10—15 уроків, аналіз класних журналів, учнівських зошитів
5	Рівень інтересу учнів до предмета. Наявність системи роботи вчителя з виховання у школярів інтересу до предмета. Організація індивідуальної роботи з обдарованими дітьми	Анкетування учнів, бесіди з учнями, спостереження за роботою вчителя і учнів на уроці. Аналіз позакласної роботи з предмета

КОНТРОЛЬ ЗА ЯКІСТЮ ПЛАНУВАННЯ, СТАНОМ ВЕДЕННЯ ДОКУМЕНТАЦІЇ

Пам'ятка

з вивчення стану календарного планування

1. Своєчасність складання календарного планування.
2. Відповідність календарного планування програмі.
3. Доцільність розбивки тем за тематичним оцінюванням.
4. Чи передбачені форми проведення практичної частини програми (уроки розвитку зв'язного мовлення, диктанти, контрольні, лабораторні, практичні роботи тощо).

Пам'ятка

з вивчення стану поурочного планування

1. Наявність, систематичність поурочного планування.
2. Вміння ставити мету уроку і підбирати навчальний матеріал відповідно до мети.
3. Планування методів, форм проведення уроку, засобів навчання.
4. Планування особистісно орієнтованої навчальної діяльності школярів.
5. Планування формування загальнонавчальних та предметних умінь і навичок.
6. Планування підготовки до проведення підсумкового оцінювання з теми.
7. Доцільність планування обраної структури уроку віку, навчальним можливостям школярів та змісту уроку.
8. Диференціація та індивідуалізація при плануванні змісту домашнього завдання. Відповідність обсягу завдання нормам.

Пам'ятка

вивчення стану виконання навчальних планів і програм

1. Готовність календарних планів учителів-предметників, їх відповідність вимогам програм (перевіряється до 10.09 та до 10.01).
2. Проходження програмового матеріалу згідно з календарним планом (перевіряється один раз на місяць).
3. Заміна уроків (перевіряється щоденно).
4. Зведений облік пропущених учителями уроків, заміни уроків (перевіряється один раз на місяць).
5. Виконання практичної частини програми (перевіряється один раз на місяць).
6. Виконання навчальних програм за записами в журналах (перевіряється один раз на семестр, доцільно кінець грудня — початок січня, середина квітня, кінець травня).

Примірна структура бесіди адміністрації школи з учителями за підсумками семестру

1. Виконання навчального плану, програми. Кількість уроків за навчальним планом, фактично проведено. Якщо є відставання, то вказати причини. Розробка заходів з ліквідації відставання.
Виконання практичної частини програми. Система письмових робіт, їх кількість, якість виконання учнями.
2. Рівень навчальних досягнень школярів. Чи всі проведені тематичні оцінювання, кількість учнів, які не здали всі передбачені тематичні оцінювання, причини. Робота з координації навчальних досягнень школярів. Виставлення балів за семестр, обґрунтування виставлених окремих балів.
3. Робота вчителя з підвищення рівня навчальних досягнень школярів.
Якість підготовки до уроків.
Робота з формування інтересу до знань, навчання, над розвитком пізнавальних інтересів, мислення.
Робота з підготовки школярів до тематичного оцінювання. Форми їх проведення. Використання наочності, приладів, посібників, технічних засобів навчання на різних етапах уроку.
Контроль за рівнем засвоєння програмового матеріалу учнями.
4. Позакласна робота з предмета. Гуртки, клуби за інтересами. Предметні вечори, олімпіади, конкурси, учнівські конференції, випуск стінгазет тощо.
5. Робота вчителя як класного керівника. Чи якісно виконано план виховної роботи на семестр? Які виховні заходи вдалися найкраще?

Рівень вихованості учнів класу. Робота з батьками.

6. Робота з підвищення педагогічної майстерності.

Робота з самоосвіти.

Участь у семінарах, нарадах, засіданнях методичних об'єднань.

Відвідування уроків у вчителів своєї школи.

Робота з вивчення і впровадження в практику роботи передового педагогічного досвіду.

Які підготовлено методичні розробки уроків, доповіді, публікації тощо?

7. Які відчуває труднощі в роботі, яка потрібна допомога?

8. Підсумки роботи (доцільно, щоб учитель проводив підсумки своєї роботи за результативністю (рівень навчальних досягнень та вихованості школярів) у динаміці).

Примітка: під час проведення співбесіди дирекція враховує результати внутрішньошкільного контролю, проведеного у даного вчителя; за підсумками співбесіди адміністрації школи, коли приймає рекомендації щодо покращення роботи, вивчення кращих сторін роботи тощо.

Пам'ятка

з вивчення стану ведення класних журналів

1. Рациональність розбивки сторінок журналу за предметами.
2. Відповідність відомостей про учнів і батьків даним особових справ.
3. Своєчасність та правильність ведення зведеного обліку відвідування учнями навчальних занять, відповідність його поурочному обліку.
4. Своєчасність та правильність оформлення записів у журналі про проведений урок.
5. Стан тематичного обліку навчальних досягнень.
6. Стан семестрового, річного оцінювання.
7. Якість ведення зведеного обліку навчальних досягнень школярів.
8. Якість навчальних досягнень учнів.
9. Об'єктивність оцінювання навчальних досягнень.
10. Зміст, характер і обсяг домашнього завдання, його диференціація.
11. Виконання навчального плану.
12. Стан та якість виконання навчальних програм.
13. Культура ведення журналу. Дотримання єдиних вимог щодо його ведення. Обумовленість допущених виправлень.
14. Своєчасність та якість виконання вчителями пропозицій, даних дирекцією в процесі перевірки.

Пам'ятка

з вивчення стану ведення учнівських зошитів

1. Наявність зошитів у всіх учнів класу.
  2. Якість підпису зошитів. Дотримання єдиних вимог.
  3. Обсяг роботи (зіставлення зробленого на уроці і вдома).
  4. Характер письмових робіт (репродуктивний, творчий).
  5. Рівень диференціації навчальної діяльності школярів.
  6. Рівень навчальних досягнень школярів (визначається в основному за зошитами для контрольних, лабораторних, практичних робіт, тематичного оцінювання).
  7. Якість виконання практичної частини навчальних програм.
  8. Систематичність та якість виконання домашніх завдань.
  9. Перевірка зошитів учителями (періодичність перевірки відповідно до вимог МОН України, якість перевірки, характер оцінки письмових робіт, дотримання критеріїв оцінювання).
  10. Ефективність роботи над помилками (методи виправлення, наявність системи роботи над помилками).
  11. Культура ведення, каліграфія.
- На основі чого виставляються оцінки за зошити в класний журнал. Відповідність оцінок за письмові роботи в класному журналі оцінкам у зошитах.

Пам'ятка

з вивчення стану ведення учнівських щоденників

1. Наявність щоденників усіх учнів класу.
2. Регулярність проведення записів (розкладу уроків, змісту домашніх завдань).

КОНТРОЛЬ ЗА РІВНЕМ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ШКОЛЯРІВ

Етапи вимірювання навчальних досягнень школярів

1. Визначення цілей і формування гіпотез дослідження.
2. Підготовка інструментарію вивчення:
  - вибір показників, які характеризують результати вивчення;
  - розробка засобів для отримання цих показників;
  - розробка науково обґрунтованих методів отримання на основі вказаних показників кількісних оцінок результатів навчання.
3. Виділення і якісний аналіз чинників, які можуть впливати на навчальний процес і його результати та які треба враховувати в дослідженні.
4. Вживання прихованих чинників, які можуть вплинути на результати експертної контрольної роботи чи інші методи вимірювання.
5. Визначення вибірки учнів, результати яких будуть піддаватися вимірюванню.
6. Практична організація і проведення вимірювання, збір первинних даних.
7. Статистична обробка даних.
8. Якісний аналіз та інтерпретація.

Вимоги щодо умов виявлення реальних показників у процесі оцінювання

Не можна, щоб:

- учні були попередньо ознайомлені із завданнями;
- учні обмінювалися інформацією під час оцінювання;
- був неправильно визначений час для оцінювання;
- завдання не відповідали рівню вимог викладання предмета;
- завдання були або завищеними, або заниженими;
- завдання не відповідали обсягові навчального матеріалу;
- учитель допомагав учням у процесі оцінювання.

Пам'ятка з вивчення рівня навчальних досягнень школярів, сформованості практичних умінь і навичок

1. Рівень навчальних досягнень школярів і практичних умінь та навичок з навчального предмета, його динаміка.
2. Рівень сформованості загальнонавчальних та предметних умінь і навичок школярів.
3. Якість виконання навчальних програм (ступінь засвоєння учнями обов'язкового мінімуму знань, умінь і практичних навичок, які передбачені державним стандартом та навчальними програмами; відповідність рівня навчальних досягнень школярів рівню їх навчальних можливостей).
4. Ефективність роботи вчителя із засвоєння учнями знань, умінь і практичних навичок:
  - ступінь реалізації навчальних, розвивальних і виховних цілей уроку;
  - забезпечення активної розумової діяльності учнів на уроці;
  - ефективність використовуваних форм, методів, прийомів та засобів навчання;
  - робота з виділення в змісті виучуваного матеріалу найголовнішого та його багаторазового повторення;
  - урахування індивідуальних навчальних особливостей школярів на різних етапах уроку та в нормуванні домашніх завдань;
    - ефективність роботи з підготовки школярів до тематичних оцінювань;
    - стан роботи з повторення навчального матеріалу;
    - індивідуальна робота зі школярами, які пропустили навчальні заняття;
    - контрольньо-оціночна діяльність учителя.
5. Причини прогалин у знаннях учнів та шляхи їх усунення.

Директорські контрольні роботи мають виявити:

1. Глибину знань і практичних навичок школярів у трьох рівнях:
  - наявність самого факту знань;
  - уміння застосовувати знання за зразком;
  - уміння застосувати знання у нестандартних ситуаціях.
2. Залежність рівня навчальних досягнень учнів від їхнього розвитку та допомоги вчителю врахувати індивідуальні особливості учнів певного класу при організації навчально-виховної роботи з ними.

ВИВЧЕННЯ СТАНУ ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ПРЕДМЕТІВ

Пам'ятка

з вивчення стану викладання навчального предмета

№ з/п	Зміст питання, яке вивчається	Методи і форми вивчення
1	Обізнаність учителів з вимогами навчальних програм та методичними рекомендаціями щодо викладання предмета	Співбесіда з учителем
2	Стан календарного планування: відповідність планування вимогам навчальних програм; доцільність розподілу тем; чи передбачені форми проведення тематичних оцінювань	Ознайомлення з програмами, календарним плануванням
3	Стан поурочного планування (систематичність, якість). Використання додаткової літератури під час підготовки до уроків	Вивчення поурочного планування. Бесіда з учителем
4	Стан виконання навчальних програм (зіставлення календарних планів із записами в класних журналах, зошитах і щоденниках учнів, виконання графічних, контрольних, практичних, лабораторних робіт, робіт з розвитку зв'язного мовлення, творчих робіт — проводиться в урахуванням специфіки предмета)	Вивчення класних журналів, зошитів та щоденників учнів, календарного та поурочного планування вчителя
5	Стан навчально-матеріальної бази викладання предмета	Вивчення обладнання кабінету
6	Якість навчального процесу	Спостереження за уроками
6.1	Рівень перебудови навчального процесу на засадах гуманізму, демократизму та особистісної орієнтації	
6.2	Доцільність визначення та ступінь реалізації навчальних, виховних і розвивальних завдань уроку	
6.3	Раціональність вибору структури уроку	
6.4	Оптимальність застосування форм, методів, прийомів і засобів роботи на різних етапах уроку. Впровадження інноваційних технологій	
6.5	Рівень розумової та пізнавальної діяльності школярів	
6.6	Стан диференціації та індивідуалізації навчальної діяльності школярів на різних етапах уроку	
6.7	Робота з виділення в змісті вивчаного матеріалу найголовнішого. Рівень організації роботи з навчальною книгою	
6.8	Зміст, обсяг, диференціація, пояснення та своєчасність подачі домашнього завдання і стан його виконання	
6.9	Організація роботи класу. Робоче місце вчителя і учнів. Дотримання режиму та санітарно-гігієнічних вимог щодо організації навчального процесу	
6.10	Рівень засвоєння програмового матеріалу на уроці. Результативність обліку навчальних досягнень школярів	
6.11	Обізнаність учителів з критеріями оцінювання	
7	Ознайомлення школярів із:	Спостереження за уроками, співбесіди з учнями, вчителями
7.1	Тривалістю вивчення теми, термінами та формою проведення тематичного оцінювання; критеріями оцінювання	
7.2	Питаннями та орієнтовними завданнями, які будуть винесені на оцінювання	
8	Позакласна робота з предмета	Вивчення роботи, гуртків, студій, позакласні заходи з предмета
9	Виховний вплив навчання	Спостереження за уроками, позакласними заходами
10	Стан ведення та перевірки учнівських зошитів	Ведення учнівських зошитів
11	Стан ведення класного журналу	Вивчення класного журналу
12	Рівень навчальних досягнень школярів та сформованості загальнонавчальних та предметних умінь і навичок	Аналіз контрольних робіт, тестування, графічних робіт, співбесід зі школярами

Пам'ятка

з вивчення стану викладання навчальних предметів у початкових класах

1. Навчально-методичне і технічне забезпечення.

1.1. Відповідність обладнання класу до типового переліку, забезпечення наочними посібниками, роздатковим матеріалом, матеріалами для проведення тематичних оцінювань. Стан виготовлення саморобних навчально-наочних посібників.

1.2. Забезпечення технічними засобами навчання та наявність умов для їх комплексного використання.

1.3. Систематизація обладнання, наочних посібників та роздаткового матеріалу.

1.4. Стан зберігання обладнання, навчально-наочних посібників, технічних засобів навчання.

1.5. Забезпечення учнів підручниками.

1.6. Забезпечення бібліотеки літературою для молодших школярів.

2. Підготовка вчителя до уроку.

2.1. Знання та розуміння вчителем вимог навчальної програми, інших нормативних документів, методичних рекомендацій з питань викладання предметів та їх реалізація у практичній діяльності.

2.2. Ознайомленість учителя з інноваційними педагогічними технологіями, передовим педагогічним досвідом.

2.3. Стан календарного планування (відповідність планування вимогам навчальної програми; доцільність розбивки тем за тематичними оцінюваннями).

2.4. Стан поурочного планування.

2.5. Забезпеченість учителя фаховою та методичною літературою, фаховими періодичними виданнями.

2.6. Самоосвітня робота вчителя.

3. Навчально-виховна робота на уроці.

3.1. Якість навчально-виховної роботи на уроці.

3.1.1. Ступінь перебудови навчально-виховного процесу на засадах гуманізму, демократизму, застосування нових підходів до організації навчально-виховного процесу з утвердженнями педагогіки особистості.

3.1.2. Доцільність визначення та ступінь реалізації навчальних, виховних та розвивальних завдань уроку. Прогнозування навчальної діяльності на кінцевий результат.

3.1.3. Раціональність вибору структури уроку. Дотримання логіки уроку незалежно від форми його проведення.

3.1.4. Оптимальність застосування форм, методів, прийомів і засобів навчальної роботи учнів і вчителя, поєднання традиційних і нетрадиційних методів роботи.

3.1.5. Планування та організація самостійної роботи школярів на уроці. Зміст самостійних робіт. Формування в учнів навичок самостійного здобування знань.

3.1.6. Диференціація та індивідуалізація навчальної діяльності школярів.

3.1.7. Робота з виділення в змісті виучуваного матеріалу найголовнішого та його безпосереднє засвоєння на уроці.

3.1.8. Науковість викладання, доступність сприймання учнями програмового матеріалу.

3.1.9. Використання наочності, технічних засобів навчання.

3.1.10. Систематизація знань, умінь і навичок школярів.

3.1.11. Використання міжпредметних та внутрішньопредметних зв'язків. Система роботи з повторення виучуваного матеріалу.

3.1.12. Організація домашніх завдань. Диференціація та індивідуалізація їх.

3.2. Методика перевірки та оцінки рівня навчальних досягнень школярів.

3.2.1. Знання вчителем та учнями критеріїв оцінювання.

3.2.2. Ефективність застосування методів, форм, прийомів та засобів контролю рівня навчальних досягнень школярів.

3.2.3. Об'єктивність оцінювання рівня навчальних досягнень школярів (на основі зіставлення результатів інспекторського, вчительського та директорського контролів).

3.3. Стан ведення учнівської документації.

3.4. Стан ведення класних журналів.

4. Позакласна робота з предметів.

5. Результативність навчально-виховної роботи.

5.1. Стан виконання навчальної програми.

5.2. Відповідність рівня навчальних досягнень школярів державним вимогам до рівня загальноосвітньої підготовки, вимогам програм з предметів.

2. Розвиток наукового світогляду (ознайомлення з математикою як особливим методом світопізнання, розуміння зв'язку математики з дійсністю, уявлення про математичне моделювання).
3. Використання фактів з історії математики.
4. Розвиток розумових здібностей школярів і пам'яті, логічного і критичного мислення, інтуїції, уваги, інформаційної культури.
5. Формування первинних умінь доказово міркувати і пояснювати свої дії, математизувати реальні ситуації.
6. Формування мовленнєвої культури учнів.
7. Формування позитивних якостей особистості, рис характеру, емоційно-вольової сфери, самостійності, саморегуляції, чесності, працелюбства, акуратності.
8. Роль задач як дидактичного засобу навчання, виховання і розвитку учнів. Формування в учнів уявлень про структуру простої і складної арифметичних задач і ознайомлення з різними способами розв'язування задач; розвиток умінь застосовувати знання про арифметичні дії і залежності між величинами для складання плану їх розв'язування; використання загального підходу до розв'язування задач; ознайомлення з формами запису їх розв'язування; формування уявлення про способи перевірки правильності розв'язування задач.
9. Вправляння дітей у самостійному складанні задач.

Основи здоров'я і фізична культура

1. Вивчення учнями:
  - рухливих і народних ігор;
  - елементів спортивних ігор;
  - окремих видів спорту, основ техніки виконання загальнорозвивальних, стройових, гімнастичних, акробатичних, легкоатлетичних, ігрових і танцювальних вправ, художньої і ритмічної гімнастики, вправ ковзаняря, лижника і плавця.
2. Формування в учнів знань, умінь і навичок дотримання режиму дня, особистої гігієни, загартовування організму, ведення здорового способу життя та підвищення працездатності, використання фізичних вправ для запобігання порушення постави, зняття втоми.
3. Розвиток в учнів основних фізичних якостей і рухових здібностей.
4. Отримання основ знань про фізичну культуру, власне здоров'я як важливі компоненти загальнолюдської культури і формування особистості.
5. Ознайомлення з українською народною фізичною культурою, спортивними традиціями, національними іграми, забавами, визначними спортивними діячами, вченими, тренерами, спортсменами, командами, їх виступами на спортивних змаганнях, чемпіонатах, олімпіадах.
6. Формування усвідомленої індивідуальної установки на необхідність розвивати свої фізичні якості та рухові здібності.
7. Дотримання основних вимог до уроків:
  - вироблення інструктивних навичок і умінь самостійно займатися фізичними вправами;
  - розвиток пізнавальних інтересів;
  - здійснення міжпредметних зв'язків;
  - виконання системи домашніх завдань;
  - обов'язкове дотримання установлених санітарно-гігієнічних вимог та заходів щодо запобігання травматизму;
  - дозування фізичних навантажень залежно від розподілу учнів в основну, підготовчу чи спеціальну медичні групи.

Трудове навчання

1. Розвиток особистості через залучення школярів до творчої праці.
2. Засвоєння знань про властивості оброблювальних матеріалів. Ознайомлення з основами сучасного виробництва.
3. Вивчення засобів праці та формування вмінь і навичок роботи з ручними знаряддями праці.
4. Орієнтація на конструктивно-технологічний підхід до вирішення завдань трудового навчання.
5. Пріоритетність завдань розвитку загальнотрудових і конструктивних умінь учнів.
6. Навчання учнів роботі з різними конструкційними матеріалами та допомога знайти особисто значущі для них (які найкраще забезпечують реалізацію їхніх творчих задумів).
7. Форми організації трудової діяльності школярів.
8. Забезпечення вчителем учням ситуації вільного вибору різних за складністю трудових завдань відповідно до їхніх вікових, психофізичних можливостей і потреб у праці.
9. Ефективність використання методу проєктів.

10. Профорієнтаційна робота з молодшими школярами на рівні профінформації і профдіагностики.
11. Формування умінь і навичок безпечної роботи з різними знаряддями праці.
12. Умінь впорядковувати робоче місце.
13. Проведення узагальнюючих практичних робіт за тематикою змістових модулів. Підсумкові виставки-композиції.

Художня праця

1. Ознайомлення з образотворчим мистецтвом (живописом, скульптурою, графікою) і необразотворчим мистецтвом (елементами архітектури, декоративно-ужиткового мистецтва, дизайну) та їх специфічними засобами художньої виразності: пластикою графічних ліній, кольорового мазка, пластикою форми матеріальних конструкцій.
2. Розвиток у школярів особистісно ціннісного ставлення до пластичних мистецтв, до різних технік і жанрів художньої творчості.
3. Пропедевтична орієнтація у видах пластичного мистецтва та художніх професіях, які пов'язані з цими видами мистецтва.
4. Формування в уяві учнів цілісної картини культурного простору.
5. Розвиток творчої активності школярів у художній праці на основі взаємодоповнюваності думки, почуття, практичної дії.
6. Участь у художній продуктивній праці, пов'язаній з естетичним оформленням повсякденного побуту та художньо-трудовами традиціями і календарно-обрядовими святами та звичаями українського народу.
7. Забезпечення на основі методу художніх проєктів конструктивно-художнього підходу до вирішення навчальних завдань з пластичних мистецтв.
8. Дотримання етапів проєктного моделювання:
  - словесне формулювання творчих задумів;
  - використання графічних і кольорових засобів художньої виразності для розробки проєктних макетів, моделей, композицій;
  - художнє конструювання з різних пластичних матеріалів з метою предметного втілення графічних зображень у пошукових макетах, моделях, композиціях.
9. Використання ігрових форм організації художньої праці.
10. Забезпечення вчителем для учнів ситуації вільного вибору художньо-трудових завдань відповідно до їхніх вікових, психофізіологічних можливостей і потреб у формотворенні і декоруванні.
11. Проведення узагальнюючих практичних робіт. Підсумкові виставки-композиції.

Я і Україна

1. Формування особистості майбутнього громадянина України.
2. Формування системи знань про природу, суспільство, духовну спадщину українського народу.
3. Громадянське виховання учнів, формування у них почуття любові до своєї Батьківщини.
4. Систематизація знань про природу, суспільство, традиції свого народу.
5. Формування наукового світогляду, екологічної культури, біоцентричного мислення, навичок користування приладами природодослідника, вмінь пізнання дійсності науковими методами.
6. Застосування методів пізнання природи: спостереження, дослідження, моделювання, експеримент.
7. Постановка в центр уваги особистість учня, його потреби, інтереси, почуття та інші вияви його людських характеристик.
8. Співвідношення змісту курсу в процесі його засвоєння зі змістом інших шкільних предметів, зв'язок з власним життєвим досвідом дітей.
9. Оптимальне поєднання пізнавальної розвивальної та виховної функцій курсу.

Музика

1. Розвиток чутливості учнів до музики, творчих здібностей учнів до співу, музикування.
2. Введення учнів у світ добра і краси.
3. Допомога учням у відкритті в музиці животворного джерела людських почуттів і переживань.
4. Виховання здатності до активної різнобічної музичної діяльності, художніх смаків.
5. Формування цілісно-орієнтаційного ставлення до музичного мистецтва.
6. Сприяння розвитку художньо-творчих здібностей учнів.
7. Взаємозв'язок різних видів мистецтва на уроках музики.
8. Розкриття внутрішніх зв'язків між творами, виявлення їх образної сутності і своєрідності.
9. Навчання розмірковувати про почуту музику, робити самостійні висновки й узагальнення.
10. Робота з оволодіння вокально-хоровими, музично-ритмічними та іншими практичними навичками.

11. Хоровий спів як природний спосіб вираження естетичних почуттів, активний засіб залучення школярів до музики.
12. Формування вокально-хорових навичок.
13. Гра на елементарних музичних інструментах.
14. Ознайомлення учнів з інструментальною музичною творчістю українського народу.
15. Заохочування учнів до вільного вираження у співі та грі власних почуттів та уявлень.
16. Звільнення учнів від побоювань висловити неправильну думку.
17. Навчання музичній грамоті.

Образотворче мистецтво

1. Формування у школярів художньо-естетичного ставлення до дійсності як здатності до неутилітарного, художнього пізнання світу та його образної оцінки.
2. Розвиток художньо-творчої уяви, оригінального нестереотипного асоціативно-творчого мислення, художньо-образних якостей зорового сприйняття, спостережливості, зорової пам'яті.
3. Формування:
  - знань і уявлень про образотворче мистецтво, його історію та роль у житті;
  - навичок розуміння мови різних видів образотворчого мистецтва;
  - усвідомлення ролі художнього образу в мистецтві і розвиток його сприйняття та емоційно-естетичної оцінки;
  - культури почуттів;
  - потреб і здібностей до продуктивної художньої творчості;
  - вміння створити виразний художній образ, оригінальну композицію мовою того чи іншого виду образотворчого мистецтва;
  - оволодіння основами художньо-образної мови і виражальними можливостями художніх матеріалів та різних видів художніх технік.
4. Врахування вікових, індивідуальних, національних, культурних, регіональних особливостей і традицій.
5. Передбачення опори на художній образ у всіх видах художньої діяльності.
6. Зацікавленість школярів художньою працею, одержання ними в процесі занять емоційного задоволення, радості.
7. Організація занять образотворчого мистецтва відповідно до законів мистецтва:
  - нестереотипність, структурна різноманітність, структурна режисура;
  - залучення умов до співпереживання, створення відповідно щодо теми уроку емоційного настрою, включення до сценарію уроку ігрових, казкових моментів, використання інших видів мистецтва (художнього слова, музики, елементів театрального дійства, кінофільмів тощо);
  - наявність трьох основних структурних елементів уроку (відповідно до законів будь-якої художньої творчості): сприймання, формування творчого задуму, його посилення творча реалізація.

Пам'ятка

з вивчення стану викладання, рівня навчальних досягнень школярів у середніх та старших класах

Українська мова

1. Навчально-методичне і технічне забезпечення.

- 1.1. Відповідність обладнання кабінету Типовому переліку.
- 1.2. Забезпеченість учнів підручниками.
- 1.3. Забезпеченість кабінету програмовою літературою, наочними посібниками, роздатковим матеріалом, матеріалами для проведення тематичних оцінювань. Стан виготовлення саморобних навчально-наочних посібників.
- 1.4. Забезпеченість технічними засобами навчання та наявність умов для їх комплексного використання.
- 1.5. Систематизація навчально-наочних посібників та роздаткового матеріалу.
- 1.6. Стан зберігання навчально-наочних посібників, технічних засобів навчання.

2. Підготовка вчителя до уроку.

- 2.1. Знання та розуміння вчителем вимог навчальної програми, інших нормативних документів, методичних рекомендацій з питань викладання української мови та їх реалізація у практичній діяльності.
- 2.2. Ознайомленість учителя з інноваційними педагогічними технологіями, передовим педагогічним досвідом.

2.3. Стан календарного планування (відповідність планування вимогам навчальної програми; доцільність розбивки тем за тематичними оцінюваннями; чи передбачені форми проведення тематичних оцінювань).

2.4. Стан поурочного планування.

2.5. Забезпеченість учителя фаховою та методичною літературою, фаховими періодичними виданнями.

2.6. Самоосвітня робота вчителя.

3. Навчально-виховна робота на уроці.

3.1. Якість навчально-виховної роботи на уроці.

3.1.1. Ступінь перебудови навчально-виховного процесу на засадах гуманізму, демократизму, застосування нових підходів до організації навчально-виховного процесу з утвердженнями педагогіки особистості.

3.1.2. Доцільність визначення та ступінь реалізації навчальних, виховних та розвивальних завдань уроку. Прогнозування навчальної діяльності на кінцевий результат.

3.1.3. Раціональність вибору структури уроку. Дотримання логіки уроку незалежно від форми його проведення.

3.1.4. Оптимальність застосування форм, методів, прийомів і засобів навчальної роботи учнів і вчителя на різних етапах уроку. Застосування інтерактивних методів навчання, оптимальне поєднання фронтальної, групової та індивідуальної форм організації навчального процесу. Застосування сфокусованих на учневі методів, форм роботи — дискусія, рольова гра, групова робота, керовані дослідження, контракти і проекти, самостійні дослідження, самооцінювання тощо.

3.1.5. Планування та організація самостійної роботи школярів на уроці. Зміст самостійних робіт. Формування в учнів навичок самостійного здобування знань.

3.1.6. Диференціація та індивідуалізація навчальної діяльності школярів. Організація вивчення української літератури у профільних класах. Забезпечення оптимальних умов для різнобічного мовленнєвого розвитку кожного учня, урахування його індивідуальних особливостей, пізнавальних потреб, інтересів, прагнень, заохочень до самостійності у вивченні української мови, самопізнанні, саморозвитку.

3.1.7. Здійснення вивчення мови як засобу спілкування у процесі взаємопов'язаного і цілеспрямованого вдосконалення чотирьох видів мовленнєвої діяльності учнів — аудіювання, читання, говоріння й письма:

- вдосконалення аудіювання (слухання — розуміння): регулярне використання соціально-підготовлених цілеспрямованих (навчальних і контрольних) завдань з розвитку умінь слухати, розуміти, аналізувати й оцінювати усне висловлювання (його зміст, особливості побудови, мовного оформлення тощо) добір з прослуханої інформації тих її елементів, які необхідні для розв'язання комунікативних завдань; застосування завдань, що передбачають короткі відповіді на запитання за змістом тексту; складання плану прослуханого; вибір правильної відповіді із декількох запропонованих; спостереження за мовними виражально-зображуваними засобами; використання текстів художнього, публіцистичного, наукового та інших стилів для диктантів, переказів, складання діалогів, читання вголос і мовчки, спостереження за мовними засобами, списування тощо.

- вдосконалення говоріння (формування і розвитку умінь і навичок діалогічного і монологічного мовлення): заучування учнями невеликих текстів, віршів, загадок, прислів'їв, приказок, матеріалів для рольових ігор тощо; складання відповідей на основі почутого або прочитаного тексту, усних повідомлень та їх відповідей на лінгвістичну тему та ін.; переказування почутого або прочитаного (докладно, стисло, вибірково) текстів різних типів, стилів і жанрів мовлення.

- вдосконалення навичок виразного читання вголос (інтонаційна правильність; достатня швидкість; умінь виражати за допомогою темпу, тембру, гучності читання особливості змісту, стилю тексту, авторського задуму та ін.); навичок читання мовчки (ознайомлення з його різновидами — ознайомлювальним, навчальним, переглядовим; читання мовчки незнайомого тексту швидше, ніж уголос; розуміння і запам'ятовування після одного прочитання фактичного змісту тексту, логічні відношення, які закладені в ньому; розуміння основної думки тексту, позиції автора; сприймання зображувально-виражальних засобів прочитаного тексту);

- вдосконалення навичок письма: написання робіт творчого характеру (усні й письмові перекази і твори різних типів, стилів і жанрів мовлення тощо); оволодіння учнями життєво необхідного жанрового мовлення (конспект, реферат, доповідь, виступ на зборах, під час дискусії, рецензія тощо); надання переваги для створення самостійних висловлювань таким темам, які були б пов'язані з життєвим досвідом учнів, зацікавлювали б їх, викликали інтерес, прагнення поділитися думками, зближували реальну і навчальну мовленнєву діяльність, мали б чітке виховне спрямування тощо.

3.1.8. Вивчення мови на основі створеної українським народом оригінальної і яскравої культури, віображеної у міфології, традиціях і звичаях, усній народній творчості, у творах красного письменства, а також акумульованих у перекладних літературних творах культур інших народів, трансформованих учнями відомостей з мови, літератури, історії та інших предметів, власного життєвого досвіду, що здійснюється у процесі підготовки усних та письмових творів, під час виконання творчих робіт інших

3.3. Стан ведення учнівської документації (зошити для контрольних робіт, розвитку зв'язного мовлення, робочі).

3.4. Стан ведення класних журналів.

4. Позакласна робота з предмета.

4.1. Організація факультативних занять, літературного гуртка, клубів, товариств юних любителів літератури тощо (охоплення учнів, зміст занять, роль у підвищенні інтересу учнів до предмета, підвищення рівня навчальних досягнень школярів).

4.2. Проведення науково-практичних конференцій, тематичних вечорів, зустрічей, тижнів літератури, організація лекторіїв тощо.

4.3. Результативність участі учнів у олімпіадах, конкурсах, роботі МАН.

4.4. Профорієнтаційна робота на базі кабінету української мови і літератури.

5. Результативність навчально-виховної роботи.

5.1. Стан виконання навчальної програми.

5.2. Відповідність рівня навчальних досягнень школярів державним вимогам до рівня загальноосвітньої підготовки, вимогам програм з української літератури.

5.3. Рівень розвитку ключових компетентностей школярів:

- соціальних (активна участь у суспільному житті, здатність знайти, зберегти і розвинути себе як особистість: розвиток комунікативних якостей і здатність розв'язувати проблеми); формування світоглядних і загальнолюдських ціннісних орієнтирів;
- мотивація (розвиток творчих здібностей, здатності до навчання, самостійності мислення);
- функціональних: естетична, культурологічна, мовна, комунікативна (вміння оперувати набутими знаннями, сформованими навичками, використовувати їх у практичному житті).

Іноземна мова

1. Навчально-методичне і технічне забезпечення.

1.1. Відповідність обладнання кабінету Типовому переліку.

1.2. Забезпеченість учнів підручниками.

1.3. Забезпеченість кабінету наочними посібниками, роздатковим матеріалом, матеріалами для проведення тематичних оцінювань. Стан виготовлення саморобних навчально-наочних посібників.

1.4. Забезпеченість технічними засобами навчання та наявність умов для їх комплексного використання.

1.5. Систематизація навчально-наочних посібників та роздаткового матеріалу.

1.6. Стан зберігання навчально-наочних посібників, технічних засобів навчання.

2. Підготовка вчителя до уроку.

2.1. Знання та розуміння вчителем вимог навчальної програми, інших нормативних документів, методичних рекомендацій з питань викладання іноземної мови та їх реалізація у практичній діяльності.

2.2. Ознайомленість учителя з інноваційними педагогічними технологіями, передовим педагогічним досвідом.

2.3. Стан календарного планування (відповідність планування вимогам навчальної програми; доцільність розбивки тем за тематичними оцінюваннями; чи передбачені форми проведення тематичних оцінювань).

2.4. Стан поурочного планування.

2.5. Забезпеченість учителя фаховою та методичною літературою, фаховими періодичними виданнями.

2.6. Самоосвітня робота вчителя.

3. Навчально-виховна робота на уроці.

3.1. Якість навчально-виховної роботи на уроці.

3.1.1. Ступінь перебудови навчально-виховного процесу на засадах гуманізму, демократизму, застосування нових підходів до організації навчально-виховного процесу з утвердженнями педагогіки особистості.

3.1.2. Доцільність визначення та ступінь реалізації навчальних, виховних та розвивальних завдань уроку. Прогнозування навчальної діяльності на кінцевий результат.

3.1.3. Раціональність вибору структури уроку. Дотримання логіки уроку незалежно від форми його проведення.

3.1.4. Оптимальність застосування форм, методів, прийомів і засобів навчальної роботи учнів і вчителя на різних етапах уроку. Пріоритетне застосування видів діяльності, які пов'язані з формуванням у учнів умінь і навичок використовувати мову як засіб спілкування.

3.1.5. Планування та організація самостійної роботи школярів на уроці. Зміст самостійних робіт. Формування в учнів навичок самостійного здобування знань.

3.1.6. Диференціація та індивідуалізація навчальної діяльності школярів. Організація вивчення іноземних мов у профільних класах (групах).

3.1.7. Робота з мовленнєвого, соціокультурного і мовного розвитку учнів відповідно до їхніх вікових особливостей та інтересів.

3.1.8. Робота з розвитку основних комунікативних умінь:

- умінь здійснювати установлене спілкування (у монологічній і діалогічній формах);
- умінь розуміти зі слуху зміст автентичних текстів;
- умінь читати і розуміти автентичні тексти різних жанрів і видів з різним рівнем розуміння змісту;
- умінь здійснювати спілкування у писемній формі відповідно до поставлених завдань;
- умінь адекватно використовувати досвід, набутий у вивченні рідної мови;
- умінь використовувати за необхідності невербальні засоби спілкування за умови дефіциту наявних мовних засобів.

3.1.9. Робота з оволодіння школярами мовними засобами реалізації усного і писемного мовлення.

3.1.10. Науковість викладання, доступність сприймання учнями програмового матеріалу. Здійснення навчально-виховного процесу з опорою на основні дидактичні та методичні принципи: комунікативної спрямованості; ситуативної та тематичної організації навчального матеріалу; урахування особливостей рідної мови та досвіду, набутого учнями у її вивченні; взаємопов'язаного навчання видів мовленнєвої діяльності.

3.1.11. Використання наочності, технічних засобів навчання.

3.1.12. Систематизація знань, умінь і навичок школярів.

3.1.13. Використання міжпредметних та внутрішньопредметних зв'язків. Система роботи з повторення виучуваного матеріалу.

3.1.14. Організація домашніх завдань. Диференціація та індивідуалізація їх.

3.2. Методика перевірки та оцінки рівня навчальних досягнень школярів.

3.2.1. Знання вчителем та учнями критеріїв оцінювання.

3.2.2. Обізнаність школярів з тривалістю вивчення теми, специфікою виставлення тематичного балу.

3.2.3. Ефективність застосування методів, форм, прийомів та засобів контролю рівня навчальних досягнень школярів.

3.2.4. Використання для перевірки рівня навчальних досягнень школярів завдань, які надруковані у виданнях, рекомендованих МОН України.

3.2.5. Об'єктивність оцінювання рівня навчальних досягнень школярів (на основі зіставлення результатів інспекторського, вчительського та директорського контролів).

3.3. Стан ведення учнівської документації (зошити для контрольних робіт, робочі, словники).

3.4. Стан ведення класних журналів.

4. Позакласна робота з предмета.

4.1. Організація факультативів гуртків, клубів, товариств знавців іноземної мови тощо (охоплення учнів, зміст занять, роль у підвищенні інтересу учнів до предмета, підвищення рівня навчальних досягнень школярів).

4.2. Проведення науково-практичних конференцій, тематичних вечорів, зустрічей, тижнів іноземної мови тощо.

4.3. Результативність участі учнів у олімпіадах з іноземної мови.

4.4. Профорієнтаційна робота в процесі викладання та в процесі позакласної роботи.

5. Результативність навчально-виховної роботи.

5.1. Стан виконання навчальної програми.

5.2. Відповідність рівня навчальних досягнень школярів державним вимогам до рівня загальноосвітньої підготовки, вимогам програм з іноземної мови.

Світова література

1. Навчально-методичне і технічне забезпечення.

1.1. Відповідність обладнання кабінету Типовому переліку.

1.2. Наявність можливості забезпечення учнів під час проведення уроків програмовою літературою.

1.3. Забезпеченість учнів підручниками.

1.4. Забезпеченість бібліотеки програмовою літературою.

1.5. Забезпеченість кабінету наочними посібниками, роздатковим матеріалом, матеріалами для проведення тематичних оцінювань. Стан виготовлення саморобних навчально-наочних посібників.

1.6. Забезпеченість технічними засобами навчання та наявність умов для їх комплексного використання.

1.7. Систематизація навчально-наочних посібників та роздаткового матеріалу.

1.8. Стан зберігання навчально-наочних посібників, технічних засобів навчання.

2. Підготовка вчителя до уроку.

2.1. Знання та розуміння вчителем вимог навчальної програми, інших нормативних документів, методичних рекомендацій з питань викладання зарубіжної літератури та їх реалізація у практичній діяльності.

2.2. Ознайомленість учителя з інноваційними педагогічними технологіями, передовим педагогічним досвідом.

2.3. Стан календарного планування (відповідність планування вимогам навчальної програми; доцільність розбивки тем за тематичними оцінюваннями; чи передбачені форми проведення тематичних оцінювань).

2.4. Стан поурочного планування.

2.5. Забезпеченість учителя фаховою та методичною літературою, фаховими періодичними виданнями.

2.6. Самоосвітня робота вчителя.

3. Навчально-виховна робота на уроці.

3.1. Якість навчально-виховної роботи на уроці.

3.1.1. Ступінь перебудови навчально-виховного процесу на засадах гуманізму, демократизму, застосування нових підходів до організації навчально-виховного процесу з утвердженнями педагогіки особистості.

3.1.2. Доцільність визначення та ступінь реалізації навчальних, виховних та розвивальних завдань уроку. Прогнозування навчальної діяльності на кінцевий результат.

3.1.3. Раціональність вибору структури уроку. Дотримання логіки уроку незалежно від форми його проведення.

3.1.4. Оптимальність застосування форм, методів, прийомів і засобів навчальної роботи учнів і вчителя на різних етапах уроку.

3.1.5. Планування та організація самостійної роботи школярів на уроці. Зміст самостійних робіт. Формування в учнів навичок самостійного здобування знань.

3.1.6. Диференціація та індивідуалізація навчальної діяльності школярів. Організація вивчення зарубіжної літератури у профільних класах.

3.1.7. Робота з виділення в змісті вивчуваного матеріалу найголовнішого та його безпосереднє засвоєння на уроці. Особливості роботи з художнім текстом. Використання на уроках оригінальних текстів.

3.1.8. Науковість викладання, доступність сприймання учнями програмового матеріалу.

3.1.9. Використання наочності (портрети, таблиці, малюнки, роздатковий і дидактичний матеріал тощо), технічних засобів навчання.

3.1.10. Систематизація знань, умінь і навичок школярів. Робота з підготовки до тематичних оцінювань.

3.1.11. Використання міжпредметних та внутрішньопредметних зв'язків. Система роботи з повторення вивчуваного матеріалу. Вивчення літератури в національному і світовому культурологічному контекстах.

3.1.12. Формування в учнів уявлення про художню літературу як мистецтво слова, потребу в читанні літературних творів, здатність насолоджуватися мистецтвом слова.

3.1.13. Навчання школярів сукупності відомостей про вершинні явища світового літературного процесу, визначати національну своєрідність і загальнолюдську значущість творів світової літератури.

3.1.14. Оптимальність обсягу літературознавчих понять і термінів, необхідних для повноцінного аналізу та інтерпретації художнього тексту, здатність сприймати його з розумінням задуму і стилю автора, бачити кожний конкретний твір у літературному, культурному та історичному контекстах.

3.1.15. Розвиток усного і писемного мовлення школярів, а також їхнього мислення (образне, асоціативне, абстрактне, логічне та ін.).

3.1.16. Організація домашніх завдань. Диференціація та індивідуалізація їх.

3.2. Методика перевірки та оцінки рівня навчальних досягнень школярів.

3.2.1. Знання вчителем та учнями критеріїв оцінювання.

3.2.2. Обізнаність школярів з тривалістю вивчення теми, кількістю, тематикою і термінами проведення обов'язкових робіт, термінами та формою проведення тематичних оцінювань.

3.2.3. Ефективність застосування методів, форм, прийомів та засобів контролю рівня навчальних досягнень школярів.

3.2.4. Використання для перевірки рівня навчальних досягнень школярів завдань, які надруковані у виданнях, рекомендованих МОН України.

3.2.5. Об'єктивність оцінювання рівня навчальних досягнень школярів (на основі зіставлення результатів інспекторського, вчительського та директорського контролів).

3.3. Стан ведення учнівської документації (зошити для контрольних робіт, робочі).

3.4. Стан ведення класних журналів.

4. Позакласна робота з предмета.

4.1. Організація факультативних занять, курсів за вибором, гуртка, клубу, товариства юних любителів зарубіжної літератури тощо (охоплення учнів, зміст занять, роль у підвищенні інтересу учнів до предмета, підвищення рівня навчальних досягнень школярів).

4.2. Проведення науково-практичних конференцій, тематичних вечорів, зустрічей, тижнів зарубіжної літератури тощо.

- 4.3. Результативність участі учнів у олімпіадах.
- 4.4. Профорієнтаційна робота на базі кабінету.
- 5. Результативність навчально-виховної роботи.**
- 5.1. Стан виконання навчальної програми.
- 5.2. Відповідність рівня навчальних досягнень школярів державним вимогам до рівня загальноосвітньої підготовки, вимогам програм із зарубіжної літератури.

Історія

1. Навчально-методичне і технічне забезпечення.

- 1.1. Відповідність обладнання кабінету Типовому переліку.
- 1.2. Забезпеченість учнів підручниками.
- 1.3. Забезпеченість кабінету наочними посібниками, роздатковим матеріалом, матеріалами для проведення тематичних оцінювань. Стан виготовлення саморобних навчально-наочних посібників.
- 1.4. Забезпеченість технічними засобами навчання та наявність умов для їх комплексного використання.
- 1.5. Систематизація наочних посібників та роздаткового матеріалу.
- 1.6. Стан зберігання навчально-наочних посібників, технічних засобів навчання.

2. Підготовка вчителя до уроку.

- 2.1. Знання та розуміння вчителем вимог навчальної програми, інших нормативних документів, методичних рекомендацій з питань викладання історії та їх реалізація у практичній діяльності.
- 2.2. Ознайомленість учителя з інноваційними педагогічними технологіями, передовим педагогічним досвідом.
- 2.3. Стан календарного планування (відповідність планування вимогам навчальної програми; доцільність розбивки тем за тематичними оцінюваннями; чи передбачені форми проведення тематичних оцінювань).
- 2.4. Стан поурочного планування.
- 2.5. Забезпеченість учителя фаховою та методичною літературою, фаховими періодичними виданнями.
- 2.6. Самоосвітня робота вчителя.

3. Навчально-виховна робота на уроці.

- 3.1. Якість навчально-виховної роботи на уроці.
  - 3.1.1. Ступінь перебудови навчально-виховного процесу на засадах гуманізму, демократизму, застосування нових підходів до організації навчально-виховного процесу з утвердженнями педагогіки особистості.
  - 3.1.2. Доцільність визначення та ступінь реалізації навчальних, виховних та розвивальних завдань уроку. Прогнозування навчальної діяльності на кінцевий результат.
  - 3.1.3. Рациональність вибору структури уроку. Дотримання логіки уроку незалежно від форми його проведення.
  - 3.1.4. Оптимальність застосування форм, методів, прийомів і засобів навчальної роботи учнів і вчителя на різних етапах уроку.
  - 3.1.5. Планування та організація самостійної роботи школярів на уроці. Зміст самостійних робіт. Формування в учнів навичок самостійного здобування знань.
  - 3.1.6. Диференціація та індивідуалізація навчальної діяльності школярів. Організація вивчення історії у профільних класах.
  - 3.1.7. Робота з виділення в змісті виучуваного матеріалу найголовнішого та його безпосереднє застосування на уроці.
  - 3.1.8. Науковість викладання, доступність сприймання учнями програмового матеріалу.
  - 3.1.9. Використання наочності (карти, таблиці, малюнки, роздатковий і дидактичний матеріал тощо), технічних засобів навчання.
  - 3.1.10. Систематизація знань, умінь і навичок школярів. Робота з підготовки до тематичних оцінювань.
  - 3.1.11. Використання міжпредметних та внутрішньопредметних зв'язків. Система роботи з повторення виучуваного матеріалу.
  - 3.1.12. Організація домашніх завдань. Диференціація та індивідуалізація їх.
- 3.2. Методика перевірки та оцінки рівня навчальних досягнень школярів.
  - 3.2.1. Знання вчителем та учнями критеріїв оцінювання.
  - 3.2.2. Обізнаність школярів з тривалістю вивчення теми, кількістю, тематикою і термінами проведення обов'язкових робіт, термінами та формою проведення тематичних оцінювань.
  - 3.2.3. Ефективність застосування методів, форм, прийомів та засобів контролю рівня навчальних досягнень школярів.
  - 3.2.4. Використання для перевірки рівня навчальних досягнень школярів завдань, які надруковані у виданнях, рекомендованих МОН України.

3.2.5. Об'єктивність оцінювання рівня навчальних досягнень школярів (на основі зіставлення результатів інспекторського, вчительського та директорського контролів).

3.3. Стан ведення учнівської документації (робочі зошити, зошити для тематичних оцінювань).

3.4. Стан ведення класних журналів.

4. Позакласна робота з предмета.

4.1. Організація факультативних занять, історичного гуртка, клубу, товариства юних любителів історії тощо (охоплення учнів, зміст занять, роль у підвищенні інтересу учнів до предмета, підвищення рівня навчальних досягнень школярів).

4.2. Проведення науково-практичних конференцій, тематичних вечорів, зустрічей, тижнів історії, екскурсій, організація лекторіїв тощо.

4.3. Результативність участі учнів у олімпіадах з історії, роботі МАН.

4.4. Профорієнтаційна робота на базі кабінету.

5. Результативність навчально-виховної роботи.

5.1. Стан виконання навчальної програми.

5.2. Відповідність рівня навчальних досягнень школярів державним вимогам до рівня загальноосвітньої підготовки, вимогам програм з історії (бажано проводити з урахуванням даних діагностики рівня розвитку, навчальних можливостей школярів).

Людина і світ

1. Навчально-методичне і технічне забезпечення.

1.1. Забезпеченість учнів підручниками.

1.2. Забезпеченість кабінету наочними посібниками, роздатковим матеріалом, матеріалами для проведення тематичних оцінювань. Стан виготовлення саморобних навчально-наочних посібників.

1.3. Забезпеченість технічними засобами навчання та наявність умов для їх комплексного використання.

1.4. Систематизація наочних посібників та роздаткового матеріалу.

1.5. Стан зберігання навчально-наочних посібників, технічних засобів навчання.

2. Підготовка вчителя до уроку.

2.1. Знання та розуміння вчителем вимог навчальної програми, інших нормативних документів, методичних рекомендацій з питань викладання курсу та їх реалізація у практичній діяльності.

2.2. Ознайомленість учителя з інноваційними педагогічними технологіями, передовим педагогічним досвідом.

2.3. Стан календарного планування (відповідність планування вимогам навчальної програми; доцільність розбивки тем за тематичними оцінюваннями; чи передбачені форми проведення тематичних оцінювань).

2.4. Стан поурочного планування.

2.5. Забезпеченість учителя фаховою та методичною літературою, фаховими періодичними виданнями.

2.6. Самоосвітня робота вчителя.

3. Навчально-виховна робота на уроці.

3.1. Якість навчально-виховної роботи на уроці.

3.1.1. Ступінь перебудови навчально-виховного процесу на засадах гуманізму, демократизму, застосування нових підходів до організації навчально-виховного процесу з утвердженнями педагогіки особистості.

3.1.2. Доцільність визначення та ступінь реалізації навчальних, виховних та розвивальних завдань уроку. Прогнозування навчальної діяльності на кінцевий результат.

3.1.3. Раціональність вибору структури уроку. Дотримання логіки уроку незалежно від форми його проведення.

3.1.4. Оптимальність застосування форм, методів, прийомів і засобів навчальної роботи учнів і вчителя на різних етапах уроку. Переважання діалогічної форми викладання матеріалу. Застосування підсумкових співбесід.

3.1.5. Планування та організація самостійної роботи школярів на уроці. Зміст самостійних робіт. Формування в учнів навичок самостійного здобування знань.

3.1.6. Диференціація та індивідуалізація навчальної діяльності школярів. Підготовка учнями рефератів та участь у колективному виконанні одного із запропонованих проєктів.

3.1.7. Робота з виділення в змісті вивчуваного матеріалу найголовнішого та його безпосереднє засвоєння на уроці.

3.1.8. Науковість викладання, доступність сприймання учнями програмового матеріалу.

3.1.9. Використання наочності, технічних засобів навчання.

3.1.10. Систематизація знань, умінь і навичок школярів, отримання ними з різних предметів біології, географії, історії, літератури тощо. Пов'язування цих знань з основами сучасного людинознавства і суспільствознавства.

3.1.11. Використання міжпредметних та внутрішньопредметних зв'язків. Система роботи з повторення вивчуваного матеріалу.

- 3.1.1. Ступінь перебудови навчально-виховного процесу на засадах гуманізму, демократизму, застосування нових підходів до організації навчально-виховного процесу з утвердженнями педагогіки особистості.
- 3.1.2. Доцільність визначення та ступінь реалізації навчальних, виховних та розвивальних завдань уроку. Прогнозування навчальної діяльності на кінцевий результат.
- 3.1.3. Раціональність вибору структури уроку. Дотримання логіки уроку незалежно від форми його проведення.
- 3.1.4. Оптимальність застосування форм, методів, прийомів і засобів навчальної роботи учнів і вчителя на різних етапах уроку. Відповідність методів і прийомів навчання змісту матеріалу, віковим особливостям учнів, рівню їх фактичної підготовленості та матеріальній базі школи з предмета.
- 3.1.5. Планування та організація самостійної роботи школярів на уроці. Зміст самостійних робіт. Формування в учнів навичок самостійного здобування знань. Співвідношення діяльності вчителя та учнів на уроці.
- 3.1.6. Диференціація та індивідуалізація навчальної діяльності школярів. Організація вивчення географії у профільних класах (групах).
- 3.1.7. Робота з виділення в змісті виучуваного матеріалу найголовнішого та його безпосереднє засвоєння на уроці.
- 3.1.8. Науковість викладання, доступність сприймання учнями програмового матеріалу.
- 3.1.9. Використання наочності (таблиці, креслення, схеми, діаграми, контурні карти, атласи, роздатковий і дидактичний матеріал тощо), технічних засобів навчання.
- 3.1.10. Систематизація знань, умінь і навичок школярів.
- 3.1.11. Проведення дослідницької роботи на географічному майданчику. Аналіз матеріалів дослідницької роботи учнів, їх узагальнення та використання в навчальному процесі. Ведення календарів погоди.
- 3.1.12. Використання міжпредметних та внутрішньопредметних зв'язків. Система роботи з повторення виучуваного матеріалу.
- 3.1.13. Організація домашніх завдань. Диференціація та індивідуалізація їх.
- 3.1.14. Поєднання викладання з профорієнтаційною роботою, екологічним та економічним вихованням, громадянською освітою.
- 3.2. Методика перевірки та оцінки рівня навчальних досягнень школярів.
  - 3.2.1. Знання вчителем та учнями критеріїв оцінювання.
  - 3.2.2. Обізнаність школярів з тривалістю вивчення теми, кількістю, тематикою і термінами проведення обов'язкових робіт, термінами та формою проведення тематичних оцінювань.
  - 3.2.3. Ефективність застосування методів, форм, прийомів та засобів контролю рівня навчальних досягнень школярів.
  - 3.2.4. Використання для перевірки рівня навчальних досягнень школярів завдань, які надруковані у виданнях, рекомендованих МОН України.
  - 3.2.5. Об'єктивність оцінювання навчальних досягнень школярів (на основі зіставлення результатів інспекторського, вчительського і директорського контролів).
- 3.3. Стан ведення учнівських зошитів.
- 3.4. Стан ведення класних журналів.
- 4. Позакласна робота з предмета.**
  - 4.1. Організація факультативних занять, географічного гуртка, клубів, товариств юних любителів географії, експедиційних загонів тощо (охоплення учнів, зміст занять, роль у підвищенні інтересу учнів до предмета, підвищення рівня навчальних досягнень школярів).
  - 4.2. Проведення науково-практичних конференцій, тематичних вечорів, зустрічей, тижнів географії, екскурсій тощо.
  - 4.3. Результативність участі учнів у олімпіадах з географії, роботі МАН.
  - 4.4. Туристсько-краєзнавча робота в школі. Використання краєзнавчих матеріалів у навчально-виховному процесі.
- 5. Результативність навчально-виховної роботи.**
  - 5.1. Стан виконання навчальної програми.
  - 5.2. Відповідність рівня навчальних досягнень школярів державним вимогам до рівня загальноосвітньої підготовки, вимогам програм з географії.
  - 5.3. Рівень сформованості в учнів цілісного географічного образу Землі, картографічної грамотності й культури, умінь практично застосовувати здобуті географічні знання, користуватися джерелами географічної інформації, самостійно шукати, аналізувати і передавати її.
  - 5.4. Рівень розвитку у школярів географічного мислення та вміння логічно викладати свої думки, здатності до співробітництва при виконанні практичних робіт та екскурсій.
  - 5.5. Розуміння доцільності обґрунтування наукового підходу до природокористування, єдності навколишнього середовища, людини та її діяльності в територіальному аспекті

Основи економіки

1. Навчально-методичне і технічне забезпечення.

- 1.1. Забезпеченість учнів підручниками.
- 1.2. Забезпеченість кабінету наочними посібниками, роздатковим матеріалом, матеріалами для проведення тематичних оцінювань. Стан виготовлення саморобних навчально-наочних посібників.
- 1.3. Забезпеченість технічними засобами навчання та наявність умов для їх комплексного використання.
- 1.4. Систематизація наочних посібників та роздаткового матеріалу.
- 1.5. Стан зберігання навчально-наочних посібників, технічних засобів навчання.

2. Підготовка вчителя до уроку.

- 2.1. Знання та розуміння вчителем вимог навчальної програми з економіки інших нормативних документів, методичних рекомендацій з питань викладання економіки та їх реалізація у практичній діяльності.
- 2.2. Ознайомленість учителя з інноваційними педагогічними технологіями, передовим педагогічним досвідом.
- 2.3. Стан календарного планування (відповідність планування вимогам навчальної програми; доцільність розбивки тем за тематичними оцінюваннями; чи передбачені форми проведення тематичних оцінювань).
- 2.4. Стан поурочного планування.
- 2.5. Забезпеченість учителя фаховою та методичною літературою, фаховими періодичними виданнями.
- 2.6. Самоосвітня робота вчителя.

3. Навчально-виховна робота на уроці.

- 3.1. Якість навчально-виховної роботи на уроці.
  - 3.1.1. Ступінь перебудови навчально-виховного процесу на засадах гуманізму, демократизму, застосування нових підходів до організації навчально-виховного процесу з утвердженнями педагогіки особистості.
  - 3.1.2. Доцільність визначення та ступінь реалізації навчальних, виховних та розвивальних завдань уроку. Прогнозування навчальної діяльності на кінцевий результат.
  - 3.1.3. Рациональність вибору структури уроку. Дотримання логіки уроку незалежно від форми його проведення.
  - 3.1.4. Оптимальність застосування форм, методів, прийомів і засобів навчальної роботи учнів і вчителя на різних етапах уроку.
  - 3.1.5. Планування та організація самостійної роботи школярів на уроці. Зміст самостійних робіт. Формування в учнів навичок самостійного здобування знань.
  - 3.1.6. Диференціація та індивідуалізація навчальної діяльності школярів. Організація вивчення економіки у профільних класах.
  - 3.1.7. Робота з виділення в змісті вивчуваного матеріалу найголовнішого та його безпосереднє засвоєння на уроці.
  - 3.1.8. Науковість викладання, доступність сприймання учнями програмового матеріалу.
  - 3.1.9. Використання наочності, технічних засобів навчання.
  - 3.1.10. Систематизація знань, умінь і навичок школярів.
  - 3.1.11. Використання міжпредметних та внутрішньопредметних зв'язків. Система роботи з повторення вивчуваного матеріалу.
  - 3.1.12. Організація домашніх завдань. Диференціація та індивідуалізація їх.
  - 3.1.13. Організація вивчення економіки у профільних класах.
- 3.2. Методика перевірки та оцінки рівня навчальних досягнень школярів.
  - 3.2.1. Знання вчителем та учнями критеріїв оцінювання.
  - 3.2.2. Обізнаність школярів з тривалістю вивчення теми, кількістю, тематикою і термінами проведення обов'язкових робіт, термінами та формою проведення тематичних оцінювань.
  - 3.2.3. Ефективність застосування методів, форм, прийомів та засобів контролю рівня навчальних досягнень школярів.
  - 3.2.4. Використання для перевірки рівня навчальних досягнень школярів завдань, які надруковані у виданнях, рекомендованих МОН України.
  - 3.2.5. Об'єктивність оцінювання навчальних досягнень школярів (на основі зіставлення результатів інспекторського, вчительського і директорського контролів).
- 3.3. Стан ведення учнівських зошитів.
- 3.4. Стан ведення класних журналів.

4. Позакласна робота з предмета.

- 4.1. Організація курсів за вибором, факультативних занять, економічного гуртка, клубів, товариств юних любителів економіки тощо (охоплення учнів, зміст занять, роль у підвищенні інтересу учнів до предмета, підвищення рівня навчальних досягнень школярів).
- 4.2. Проведення науково-практичних конференцій, тематичних вечорів, зустрічей, тижнів економіки, екскурсій тощо.

4.3. Результативність участі учнів у олімпіадах з економіки, роботі МАН.

4.4. Профорієнтаційна робота в процесі викладання економіки.

5. Результативність навчально-виховної роботи.

5.1. Стан виконання навчальної програми.

5.2. Відповідність рівня навчальних досягнень школярів державним вимогам до рівня загальноосвітньої підготовки, вимогам програм з економіки.

5.3. Рівень сформованості в учнів базового рівня економічної грамотності, почуття господарської відповідальності за власне колективне і суспільне майно.

5.4. Рівень усвідомлення необхідності пізнання засобів функціонування економіки, розвитку умінь висловлювати аргументоване міркування з економічних питань, практичного і творчого застосування здобутих економічних знань.

5.5. Готовність школярів у майбутньому обґрунтовано і зважено здійснювати виховний процес у власній родині.

Правознавство

1. Навчально-методичне і технічне забезпечення.

1.1. Забезпеченість учнів підручниками.

1.2. Забезпеченість кабінету наочними посібниками, роздатковим матеріалом, матеріалами для проведення тематичних оцінювань. Стан виготовлення саморобних навчально-наочних посібників.

1.3. Забезпеченість технічними засобами навчання та наявність умов для їх комплексного використання.

1.4. Систематизація наочних посібників та роздаткового матеріалу.

1.5. Стан зберігання навчально-наочних посібників, технічних засобів навчання.

2. Підготовка вчителя до уроку.

2.1. Знання та розуміння вчителем вимог навчальної програми, інших нормативних документів, методичних рекомендацій з питань викладання правознавства та їх реалізація у практичній діяльності.

2.2. Ознайомленість учителя з інноваційними педагогічними технологіями, передовим педагогічним досвідом.

2.3. Стан календарного планування (відповідність планування вимогам навчальної програми; доцільність розбивки тем за тематичними оцінюваннями; чи передбачені форми проведення тематичних оцінювань).

2.4. Стан поурочного планування.

2.5. Забезпеченість учителя фаховою та методичною літературою, фаховими періодичними виданнями.

2.6. Самоосвітня робота вчителя.

3. Навчально-виховна робота на уроці.

3.1. Якість навчально-виховної роботи на уроці.

3.1.1. Ступінь перебудови навчально-виховного процесу на засадах гуманізму, демократизму, застосування нових підходів до організації навчально-виховного процесу з утвердженнями педагогіки особистості.

3.1.2. Доцільність визначення та ступінь реалізації навчальних, виховних та розвивальних завдань уроку. Прогнозування навчальної діяльності на кінцевий результат.

3.1.3. Раціональність вибору структури уроку. Дотримання логіки уроку незалежно від форми його проведення.

3.1.4. Оптимальність застосування форм, методів, прийомів і засобів навчальної роботи учнів і вчителя на різних етапах уроку. Використання шкільних лекцій, ділових ігор, організація роботи з текстами нормативно-правових актів (конституцією України, міжнародно-правовими актами, кодексами, іншими законами України).

3.1.5. Планування та організація самостійної роботи школярів на уроці. Зміст самостійних робіт. Формування в учнів навичок самостійного здобування знань.

3.1.6. Диференціація та індивідуалізація навчальної діяльності школярів. Організація вивчення правознавства у профільних класах (групах). Підготовка учнями рефератів.

3.1.7. Робота з виділення в змісті виучуваного матеріалу найголовнішого та його безпосереднє засвоєння на уроці.

3.1.8. Науковість викладання, доступність сприймання учнями програмового матеріалу.

3.1.9. Використання наочності, технічних засобів навчання.

3.1.10. Систематизація знань, умінь і навичок школярів.

3.1.11. Застосування для вироблення навичок аналізу життєвих ситуацій юридичних задач, обговорення учнями з власного досвіду, з творів літератури та мистецтва ситуацій правового характеру. Звертання до публікацій газет, матеріалів інших засобів масової інформації.

3.1.1. Ступінь перебудови навчально-виховного процесу на засадах гуманізму, демократизму, застосування нових підходів до організації навчально-виховного процесу з утвердженнями педагогіки особистості.

3.1.2. Доцільність визначення та ступінь реалізації навчальних, виховних та розвивальних завдань уроку. Прогнозування навчальної діяльності на кінцевий результат.

3.1.3. Раціональність вибору структури уроку. Дотримання логіки уроку незалежно від форми його проведення.

3.1.4. Оптимальність застосування форм, методів, прийомів і засобів навчальної роботи учнів і вчителя на різних етапах уроку.

3.1.5. Планування та організація самостійної роботи школярів на уроці. Зміст самостійних робіт. Формування в учнів навичок самостійного здобування знань.

3.1.6. Диференціація та індивідуалізація навчальної діяльності школярів. Організація вивчення математики у профільних класах.

3.1.7. Робота з виділення в змісті виучуваного матеріалу найголовнішого та його безпосереднє засвоєння на уроці.

3.1.8. Науковість викладання, доступність сприймання учнями програмового матеріалу.

3.1.9. Використання наочності, технічних засобів навчання.

3.1.10. Систематизація знань, умінь і навичок школярів.

3.1.11. Використання історичного матеріалу на уроці.

3.1.12. Робота з:

- забезпечення математичної грамотності школярів;
- розвитку вмінь висловлювати, обґрунтовувати математичні судження і використовувати математичні знання для задоволення пізнавальних і практичних потреб;
- формування в учнів загальнонавчальних умінь, культури мовлення, чіткості й точності думки, критичного мислення, здатності відчувати красу ідеї, методу розв'язування задачі або проблеми, таких людських якостей, як наполегливість, сила волі, здатність до переборення труднощів, чесність, працелюбство та ін.;

- виховання алгоритмічної культури як здатності діяти за заданим алгоритмом;

- формування вмінь самостійно конструювати нові алгоритми на основі аналізу й узагальнення послідовності виконуваних операцій і дій, що ведуть до шуканого результату;

- формування понятійного матеріалу.

3.1.13. Роль задач у викладанні математики.

3.1.14. Використання міжпредметних та внутрішньопредметних зв'язків. Система роботи з повторення виучуваного матеріалу.

3.1.15. Організація домашніх завдань. Диференціація та індивідуалізація їх.

3.2. Методика перевірки та оцінки рівня навчальних досягнень школярів.

3.2.1. Знання вчителем та учнями критеріїв оцінювання.

3.2.2. Обізнаність школярів з тривалістю вивчення теми, кількістю, тематикою і термінами проведення обов'язкових робіт, термінами та формою проведення тематичних оцінювань.

3.2.3. Ефективність застосування методів, форм, критеріїв та засобів контролю рівня навчальних досягнень школярів.

3.2.4. Використання для перевірки рівня навчальних досягнень школярів завдань, які надруковані у виданнях, рекомендованих МОН України.

3.2.5. Об'єктивність оцінювання навчальних досягнень школярів (на основі зіставлення результатів інспекторського, вчительського і директорського контролів).

3.3. Стан ведення учнівських зошитів (зошити для контрольних робіт, тематичних оцінювань, робочі).

3.4. Стан ведення класних журналів.

4. Позакласна робота з предмета.

4.1. Організація факультативних занять, математичного гуртка, клубів, товариств юних любителів математики тощо (охоплення учнів, зміст занять, роль у підвищенні інтересу учнів до предмета, підвищення рівня навчальних досягнень школярів).

4.2. Проведення науково-практичних конференцій, тематичних вечорів, зустрічей, тижнів математики, екскурсій тощо.

4.3. Результативність участі учнів у олімпіадах з математики, роботі МАН.

4.4. Профорієнтаційна робота на базі кабінету.

5. Результативність навчально-виховної роботи.

5.1. Стан виконання навчальної програми.

5.2. Відповідність рівня навчальних досягнень школярів державним вимогам до рівня математичної підготовки, вимогам програм з математики (бажано проводити з урахуванням рівня навчальних можливостей школярів).

3.2.2. Обізнаність школярів з тривалістю вивчення теми, кількістю, тематикою і термінами проведення обов'язкових робіт, термінами та формою проведення тематичних оцінювань.

3.2.3. Ефективність застосування методів, форм, критеріїв та засобів контролю рівня навчальних досягнень школярів.

3.2.4. Використання для перевірки рівня навчальних досягнень школярів завдань, які надруковані у виданнях, рекомендованих МОН України.

3.2.5. Об'єктивність оцінювання навчальних досягнень школярів (на основі зіставлення результатів інспекторського, вчительського і директорського контролів)

3.3. Стан ведення учнівських зошитів (зошити для контрольних робіт, тематичних оцінювань, робочі).

3.4. Стан ведення класних журналів.

4. Позакласна робота з предмета.

4.1. Організація гурткової роботи, клубів, товариств юних любителів інформатики тощо (охоплення учнів, зміст занять, роль у підвищенні інтересу учнів до предмета, підвищення рівня навчальних досягнень школярів).

4.2. Проведення науково-практичних конференцій, тематичних вечорів, зустрічей, тижнів інформатики, екскурсій тощо.

4.3. Результативність участі учнів у олімпіадах з інформатики, роботі МАН.

4.4. Профорієнтаційна робота на базі кабінету.

5. Результативність навчально-виховної роботи.

5.1. Стан виконання навчальної програми.

5.2. Відповідність рівня навчальних досягнень школярів вимогам програм з інформатики (бажано проводити з урахуванням рівня навчальних можливостей школярів).

Хімія

1. Навчально-методичне і технічне забезпечення.

1.1. Відповідність обладнання кабінету Типовому переліку.

1.2. Наявність можливостей забезпечення учнів під час практичних і лабораторних робіт необхідними приладами, посудом і хімічними реактивами.

1.3. Забезпеченість учнів підручниками.

1.4. Забезпеченість кабінету наочними посібниками, роздатковим матеріалом, матеріалами для проведення тематичних оцінювань. Стан виготовлення навчально-наочних посібників.

1.5. Забезпеченість технічними засобами навчання та наявність умов для їх комплексного використання.

1.6. Систематизація обладнання, наочних посібників та роздаткового матеріалу.

1.7. Стан зберігання обладнання, навчально-наочних посібників, технічних засобів навчання.

1.8. Дотримання техніки безпеки.

1.8.1. Дотримання інструкції зі зберігання реактивів.

1.8.2. Наявність акта-дозволу на проведення занять у шкільному кабінеті.

1.8.3. Своєчасність проведення та обліку інструктажів з техніки безпеки відповідно до Положення.

2. Підготовка вчителя до уроку.

2.1. Знання та розуміння вчителем вимог навчальної програми, інших нормативних документів, методичних рекомендацій з питань викладання хімії та їх реалізація у практичній діяльності.

2.2. Ознайомленість учителя з інноваційними педагогічними технологіями, передовим педагогічним досвідом.

2.3. Стан календарного планування (відповідність планування вимогам навчальної програми; доцільність розбивки тем за тематичними оцінюваннями; чи передбачені форми проведення тематичних оцінювань).

2.4. Стан поурочного планування.

2.5. Забезпеченість учителя фаховою та методичною літературою, фаховими періодичними виданнями.

2.6. Самоосвітня робота вчителя.

3. Навчально-виховна робота на уроці.

3.1. Якість навчально-виховної роботи на уроці.

3.1.1. Ступінь перебудови навчально-виховного процесу на засадах гуманізму, демократизму, застосування нових підходів до організації навчально-виховного процесу з утвердженнями педагогіки особистості.

3.1.2. Доцільність визначення та ступінь реалізації навчальних, виховних та розвивальних завдань уроку. Прогнозування навчальної діяльності на кінцевий результат.

3.1.3. Раціональність вибору структури уроку. Дотримання логіки уроку незалежно від форми його проведення.

3.1.4. Оптимальність застосування форм, методів, прийомів і засобів навчальної роботи учнів і вчителя на різних етапах уроку. Використання перевірених практикою лекційно-семінарської системи, гру-

- 1.4. Забезпеченість кабінету наочними посібниками, роздатковим матеріалом, матеріалами для проведення тематичних оцінювань. Стан виготовлення навчально-наочних посібників.
  - 1.5. Забезпеченість технічними засобами навчання та наявність умов для їх комплексного використання.
  - 1.6. Систематизація обладнання, наочних посібників та роздаткового матеріалу.
  - 1.7. Стан зберігання обладнання, навчально-наочних посібників, технічних засобів навчання.
  - 1.8. Навчально-дослідницька ділянка в школі.
    - 1.8.1. Наявність відділів навчально-дослідницьких ділянок, теплиць, парників, забезпечення насінням та іншим посівним матеріалом, його збереження в зимових умовах.
    - 1.8.2. Забезпечення учнів відповідним інвентарем для роботи на ділянці.
    - 1.8.3. Показники збору врожаю.
  - 1.9. Дотримання техніки безпеки:
    - 1.9.1. Наявність акта-дозволу на проведення занять у біологічному кабінеті, на навчально-дослідній ділянці.
    - 1.9.2. Своєчасність проведення та обліку інструктажів з техніки безпеки відповідно до Положення.
- 2. Підготовка вчителя до уроку.**
- 2.1. Знання та розуміння вчителем вимог навчальної програми, інших нормативних документів, методичних рекомендацій з питань викладання біології та їх реалізація у практичній діяльності.
  - 2.2. Ознайомленість учителя з інноваційними педагогічними технологіями, передовим педагогічним досвідом.
  - 2.3. Стан календарного планування (відповідність планування вимогам навчальної програми; доцільність розбивки тем за тематичними оцінюваннями; чи передбачені форми проведення тематичних оцінювань).
  - 2.4. Стан поурочного планування.
  - 2.5. Забезпеченість учителя фаховою та методичною літературою, фаховими періодичними виданнями.
  - 2.6. Самоосвітня робота вчителя.
- 3. Навчально-виховна робота на уроці.**
- 3.1. Якість навчально-виховної роботи на уроці
    - 3.1.1. Ступінь перебудови навчально-виховного процесу на засадах гуманізму, демократизму, застосування нових підходів до організації навчально-виховного процесу з утвердженнями педагогіки особистості.
      - 3.1.1.1. Доцільність визначення та ступінь реалізації навчальних, виховних та розвивальних завдань уроку. Прогнозування навчальної діяльності на кінцевий результат.
      - 3.1.1.2. Доцільність визначення та ступінь реалізації навчальних, виховних та розвивальних завдань уроку. Прогнозування навчальної діяльності на кінцевий результат.
      - 3.1.1.3. Раціональність вибору структури уроку. Дотримання логіки уроку незалежно від форми його проведення.
      - 3.1.1.4. Оптимальність застосування форм, методів, прийомів і засобів навчальної роботи учнів і вчителя на різних етапах уроку. Практикування групових, фронтальних, індивідуальних форм роботи. Наскільки вдало віддається перевага методам самостійного здобуття знань та методам, що спрямовані на реалізацію принципу активності навчання. Використання інформаційних технологій навчання.
      - 3.1.1.5. Планування та організація самостійної роботи школярів на уроці. Зміст самостійних робіт. Формування в учнів навичок самостійного здобування знань.
      - 3.1.1.6. Диференціація та індивідуалізація навчальної діяльності школярів. Організація вивчення біології у профільних класах
      - 3.1.1.7. Робота з виділення в змісті вивчаного матеріалу найголовнішого та його безпосереднє засвоєння на уроці.
      - 3.1.1.8. Науковість викладання, доступність сприймання учнями програмового матеріалу.
      - 3.1.1.9. Використання наочності (натуральних об'єктів, таблиць, ілюстрацій підручника тощо), технічних засобів навчання.
      - 3.1.1.10. Систематизація знань, умінь і навичок школярів. Робота з підготовки до тематичних оцінювань.
      - 3.1.1.11. Ефективність використання на уроках біологічних експериментів, дослідів як у процесі проведення лабораторних і практичних робіт, так і з використання демонстрації при поясненні тієї чи іншої теми. Практична спрямованість змісту навчання, зв'язок з життям.
      - 3.1.1.12. Рівень сформованості в учнів знань про принципи функціонування і структуру біологічних систем, їх онто- і фітогенез, взаємозв'язки між біологічними системами, середовищем.
      - 3.1.1.13. Рівень сформованості умінь застосовувати теоретичні знання з метою професійного самовизначення у прикладних сферах людської діяльності (медицина, агропромисловий комплекс, промисловість, біотехнологія, фармакологія, психологія, педагогіка тощо).
      - 3.1.1.14. Рівень розвитку умінь встановлювати гармонійні стосунки з природою на основі поваги до життя як найвищої цінності та всього живого як унікальної частини біосфери.

2.4. Стан поурочного планування.

2.5. Забезпеченість учителя фаховою та методичною літературою, фаховими періодичними виданнями.

2.6. Самоосвітня робота вчителя.

3. Навчально-виховна робота на уроці.

3.1. Якість навчально-виховної роботи на уроці.

3.1.1. Ступінь перебудови навчально-виховного процесу на засадах гуманізму, демократизму, застосування нових підходів до організації навчально-виховного процесу з утвердженнями педагогіки особистості.

3.1.2. Доцільність визначення та ступінь реалізації навчальних, виховних та розвивальних завдань уроку. Прогнозування навчальної діяльності на кінцевий результат.

3.1.3. Раціональність вибору структури уроку. Дотримання логіки уроку незалежно від форми його проведення.

3.1.4. Оптимальність застосування форм, методів, прийомів і засобів навчальної роботи учнів і вчителя на різних етапах уроку. Використання сучасних інформаційних технологій навчання. Результативність поєднання репродуктивно-наслідувальної, пошуково-виконавчої та творчої діяльності учнів на уроках.

3.1.5. Планування та організація самостійної роботи школярів на уроці. Зміст самостійних робіт. Питома вага експериментальних, творчих завдань. Формування в учнів навичок самостійного здобування знань.

3.1.6. Диференціація та індивідуалізація навчальної діяльності школярів. Організація вивчення фізики у профільних класах.

3.1.7. Робота з виділення в змісті вивчуваного матеріалу найголовнішого та його безпосереднє засвоєння на уроці.

3.1.8. Науковість викладання, доступність сприймання учнями програмового матеріалу.

3.1.9. Використання наочності (демонстраційний експеримент, моделі, таблиці, лабораторне обладнання, роздатковий та дидактичний матеріал тощо), технічних засобів навчання. Роль фізичного експерименту як джерела знань учнів.

3.1.10. Систематизація знань, умінь і навичок школярів. Робота з підготовки до тематичних оцінювань.

3.1.11. Роль якісних та розрахункових задач у створенні проблемних ситуацій, закріпленні та перевірки засвоєння навчального матеріалу, розвитку мислення, спостережливості та допитливості учнів.

3.1.12. Використання міжпредметних та внутрішньопредметних зв'язків. Система роботи з повторення вивчуваного матеріалу.

3.1.13. Сформованість в учнів базових фізичних знань про явища природи, початкових уявлень про фізичну картину світу.

3.1.14. Сформованість в учнів експериментальних і дослідницьких навичок, умінь описувати і систематизувати результати спостережень, планувати і проводити вимірювання фізичних величин, робити узагальнення й висновки.

3.1.15. Сформованість в учнів алгоритмічних прийомів розв'язування фізичних завдань та евристичних способів пошуку розв'язку проблем.

3.1.16. Рівень розуміння учнями історичного шляху розвитку фізики, суті фундаментальних наукових фактів, основних понять і законів фізики, сутності наукового пізнання засобами фізики.

3.1.17. Розвиток інтересу школярів до фізики.

3.1.18. Ознайомленість з діяльністю та внеском відомих вітчизняних і зарубіжних фізиків у науку.

3.1.19. Вміння застосовувати набуті знання в практичній діяльності, для адекватного відображення природних явищ, показувати прояви моральності щодо використання наукового знання в життєдіяльності людини і природокористуванні.

3.1.20. Організація домашніх завдань. Диференціація та індивідуалізація їх.

3.2. Методика перевірки та оцінки рівня навчальних досягнень школярів.

3.2.1. Знання вчителем та учнями критеріїв оцінювання.

3.2.2. Обізнаність школярів з тривалістю вивчення теми, кількістю, тематикою і термінами проведення обов'язкових робіт, термінами та формою проведення тематичних оцінювань.

3.2.3. Ефективність застосування методів, форм, прийомів та засобів контролю рівня навчальних досягнень школярів.

3.2.4. Використання для перевірки рівня навчальних досягнень школярів завдань, які надруковані у виданнях, рекомендованих МОН України.

3.2.5. Об'єктивність оцінювання навчальних досягнень школярів (на основі зіставлення результатів інспекторського, вчительського і директорського контролів)

3.3. Стан ведення учнівської документації (зошити для лабораторних робіт, тематичних оцінювань, робочі).

3.4. Стан ведення класних журналів.

- 3.1.14. Організація вивчення астрономії у профільних класах.
- 3.2. Методика перевірки та оцінки рівня навчальних досягнень школярів.
  - 3.2.1. Знання вчителем та учнями критеріїв оцінювання.
  - 3.2.2. Обізнаність школярів з тривалістю вивчення теми, кількістю, тематикою і термінами проведення обов'язкових робіт, термінами та формою проведення тематичних оцінювань.
  - 3.2.3. Ефективність застосування методів, форм, прийомів та засобів контролю рівня навчальних досягнень школярів.
  - 3.2.4. Використання для перевірки рівня навчальних досягнень школярів завдань, які надруковані у виданнях, рекомендованих МОН України.
  - 3.2.5. Об'єктивність оцінювання навчальних досягнень школярів (на основі зіставлення результатів інспекторського, вчительського і директорського контролів).
- 3.3. Стан ведення учнівської документації (зошити для практичних робіт, тематичних оцінювань, робочі)

3.4. Стан ведення класних журналів.

4. Позакласна робота з предмета.

- 4.1. Організація факультативних занять, астрономічного гуртка, клубів, товариств юних любителів астрономії тощо (охоплення учнів, зміст занять, роль у підвищенні інтересу учнів до предмета, підвищення рівня навчальних досягнень школярів).
- 4.2. Проведення науково-практичних конференцій, тематичних вечорів, зустрічей, тижнів астрономії тощо.
- 4.3. Результативність участі учнів у роботі МАН.
- 4.4. Профорієнтаційна робота.

5. Результативність навчально-виховної роботи.

- 5.1. Стан виконання навчальної програми.
  - 5.2. Відповідність рівня навчальних досягнень школярів державним вимогам до рівня загальноосвітньої підготовки, вимогам програми з астрономії.
    - 5.2.1. Знання лічби часу й календарів; небесних тіл, що складають Всесвіт і чим вони відрізняються (планети, планетні системи, зорі, скупчення зір, галактики, скупчення галактик); в загальних рисах походження Сонячної системи та Всесвіту; якими способами ведуться астрономічні дослідження з поверхні Землі та за межами земної атмосфери; будови Сонячної системи.
    - 5.2.2. Розуміння причини сонячних і місячних затемнень, появи комет і метеорів.
    - 5.2.3. Розрізнення «астрономії» і «астрології».
  - 5.3. Знання місця й ролі України як космічної держави у дослідженні космосу.

Трудове навчання

1. Навчально-методичне і технічне забезпечення.

- 1.1. Відповідність обладнання майстерень Типовому переліку.
- 1.2. Наявність можливостей забезпечення учнів під час проведення практичних робіт необхідними інструментами та матеріалами.
- 1.3. Забезпеченість учнів підручниками.
- 1.4. Забезпеченість майстерень наочними посібниками, роздатковим матеріалом, матеріалами для проведення тематичних оцінювань. Стан виготовлення навчально-наочних посібників.
- 1.5. Забезпеченість технічними засобами навчання та наявність умов для їх комплексного використання.
- 1.6. Систематизація обладнання, наочних посібників та роздаткового матеріалу.
- 1.7. Стан збереження обладнання, навчально-наочних посібників, технічних засобів навчання.
- 1.8. Дотримання техніки безпеки.
  - 1.8.1. Наявність та стан дотримання інструкції з техніки безпеки. Дотримання правил виробничої санітарії і особистої гігієни.
  - 1.8.2. Наявність актів-дозволів на проведення занять у шкільних майстернях.
  - 1.8.3. Своєчасність проведення та обліку інструктажів з техніки безпеки відповідно до Положення.

2. Підготовка вчителя до уроку.

- 2.1. Знання та розуміння вчителем вимог навчальної програми, інших нормативних документів, методичних рекомендацій з питань викладання трудового навчання та їх реалізація у практичній діяльності.
- 2.2. Ознайомленість учителя з інноваційними педагогічними технологіями, передовим педагогічним досвідом.
- 2.3. Стан календарного планування (відповідність планування вимогам навчальної програми; доцільність розбивки тем за тематичними оцінюваннями; чи передбачені форми проведення тематичних оцінювань).
- 2.4. Стан поурочного планування.

- 5.4. Сформованість умінь.
- 5.4.1. Користування різними видами конструкторсько-технологічної документації та іншими джерелами інформації.
- 5.4.2. Організувати робоче місце і підтримувати порядок на ньому в процесі роботи.
- 5.4.3. Виконувати технологічні операції.
- 5.4.4. Дотримуватись технічних вимог у процесі виконання робіт (якість вибору)/
- 5.4.5. Дотримуватись правил безпечної праці та санітарно-гігієнічних вимог.
- 5.5. Рівень самостійності у процесі організації й виконання роботи (планування трудових процесів, самоконтроль тощо), виявлення елементів творчості.

Основи здоров'я

1. Навчально-методичне і технічне забезпечення.

- 1.1. Забезпеченість учнів підручниками.
- 1.2. Забезпеченість наочними посібниками, роздатковим матеріалом, матеріалами для проведення тематичних оцінювань. Стан виготовлення навчально-наочних посібників.
- 1.3. Забезпеченість технічними засобами навчання та наявність умов для їх комплексного використання.
- 1.4. Систематизація обладнання, наочних посібників та роздаткового матеріалу.
- 1.5. Стан збереження обладнання, навчально-наочних посібників, технічних засобів навчання.

2. Підготовка вчителя до уроку.

- 2.1. Знання та розуміння вчителем вимог навчальної програми, інших нормативних документів, методичних рекомендацій з питань викладання основ здоров'я, їх реалізація у практичній діяльності.
- 2.2. Ознайомленість учителя з інноваційними педагогічними технологіями, передовим педагогічним досвідом.
- 2.3. Стан календарного планування (відповідність планування вимогам навчальної програми; доцільність розбивки тем за тематичними оцінюваннями; чи передбачені форми проведення тематичних оцінювань).
- 2.4. Стан поурочного планування.
- 2.5. Забезпеченість учителя фаховою та методичною літературою, фаховими періодичними виданнями.
- 2.6. Самоосвітня робота вчителя.

3. Навчально-виховна робота на уроці.

- 3.1. Якість навчально-виховної роботи на уроці.
- 3.1.1. Ступінь перебудови навчально-виховного процесу на засадах гуманізму, демократизму, застосування нових підходів до організації навчально-виховного процесу з утвердженнями педагогіки особистості.
- 3.1.2. Доцільність визначення та ступінь реалізації навчальних, виховних та розвивальних завдань уроку. Прогнозування навчальної діяльності на кінцевий результат.
- 3.1.3. Раціональність вибору структури уроку. Дотримання логіки уроку незалежно від форми його проведення.
- 3.1.4. Оптимальність застосування форм, методів, прийомів і засобів навчальної роботи учнів і вчителя на різних етапах уроку. Використання методів навчання, що ґрунтуються на активній участі всіх учнів: обговорення, мозковий штурм, розробка концептуальних карт, рольові ігри, дискусії, творчі проекти, навчальні контракти, інтерв'ю, розгляд і аналіз окремого випадку, екскурсія, робота в групі, розв'язування проблеми тощо.
- 3.1.5. Планування та організація самостійної роботи школярів на уроці. Зміст самостійних робіт. Формування в учнів навичок самостійного здобування знань, самооцінки і контролю стану і рівня здоров'я.
- 3.1.6. Диференціація та індивідуалізація навчальної діяльності школярів. Стимулювання позитивних інтелектуальних почуттів учнів.
- 3.1.7. Робота з виділення в змісті вивчуваного матеріалу найголовнішого та його безпосереднє засвоєння на уроці. Збагачення змісту інтегрованого предмета емоційним, особистісно значимим матеріалом. Відпрацювання практичних дій при вивченні кожної теми.
- 3.1.8. Науковість викладання, доступність сприймання учнями програмового матеріалу. Реалізація програми на основі мотиваційного, операційного та інформаційного компонентів.
- 3.1.9. Використання наочності, технічних засобів навчання.
- 3.1.10. Використання міжпредметних та внутрішньопредметних зв'язків. Опора на життєвий досвід учнів. Система роботи з повторенням вивчуваного матеріалу.
- 3.1.11. Робота з формування в учнів мотивації до дбайливого ставлення до життя і здоров'я, стійких переконань щодо пріоритету здоров'я як основної умови реалізації фізичного, психічного, соціального та духовного потенціалу людини з урахуваннями її індивідуальних особливостей.
- 3.1.12. Ознайомлення учнів з основними принципами та закономірностями життєдіяльності людини в природному та соціальному середовищах, спрямованої на збереження життя і зміцнення здоров'я.

2.4. Стан поурочного планування.

2.5. Забезпеченість учителя фаховою та методичною літературою, фаховими періодичними виданнями.

2.6. Самоосвітня робота вчителя.

3. Навчально-виховна робота на уроці.

3.1. Якість навчально-виховної роботи на уроці.

3.1.1. Ступінь перебудови навчально-виховного процесу на засадах гуманізму, демократизму, застосування нових підходів до організації навчально-виховного процесу з утвердженнями педагогіки особистості.

3.1.2. Доцільність визначення та ступінь реалізації навчальних, виховних та розвивальних завдань уроку. Прогнозування навчальної діяльності на кінцевий результат.

3.1.3. Раціональність вибору структури уроку. Наявність у структурі уроку основних елементів — шиккування, перевірка готовності класу до уроку, тренування за тематикою уроку. Дотримання логіки уроку незалежно від форми його проведення.

3.1.4. Оптимальність застосування форм, методів, прийомів і засобів навчальної роботи учнів і вчителя на різних етапах уроку.

3.1.5. Планування та організація самостійної роботи школярів на уроці. Зміст самостійних робіт. Формування в учнів навичок самостійного здобування знань.

3.1.6. Диференціація та індивідуалізація навчальної діяльності школярів. Стимулювання позитивних інтелектуальних почуттів учнів.

3.1.7. Робота з виділення в змісті виучуваного матеріалу найголовнішого та його безпосереднє засвоєння на уроці.

3.1.8. Науковість викладання, доступність сприймання учнями програмового матеріалу.

3.1.9. Використання наочності (таблиці, малюнки, експозиції кабінету, обладнання тощо), технічних засобів навчання

3.1.10. Система роботи з підготовки учнів до захисту Вітчизни, формування та удосконалення життєво необхідних знань, умінь і навичок учнів щодо захисту Вітчизни і військово-патріотичного виховання, професійної орієнтації молоді, служби у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, визначених чинним законодавством.

3.1.11. Використання міжпредметних та внутрішньопредметних зв'язків. Система роботи з повторенням виучуваного матеріалу.

3.1.12. Організація домашніх завдань. Диференціація та індивідуалізація їх.

3.2. Методика перевірки та оцінки рівня навчальних досягнень школярів.

3.2.1. Знання вчителем та учнями критеріїв оцінювання (визначення індивідуального балу, балу за перший рік навчання, підсумкового балу за повний курс предмета та навчально-польові збори), нормативів та умов їх виконання з вогневої та тактичної підготовки, прикладної фізичної підготовки, медико-санітарної підготовки, основ цивільного захисту.

3.2.2. Обізнаність школярів з тривалістю вивчення теми, порядком визначення балу за тему.

3.2.3. Ефективність застосування методів, форм, прийомів та засобів контролю рівня навчальних досягнень учнів.

3.2.4. Об'єктивність оцінювання навчальних досягнень школярів (на основі зіставлення результатів інспекторського, вчительського і директорського контролів).

3.3. Стан ведення учнівських зошитів.

3.4. Стан ведення класних журналів.

4. Позакласна робота з предмета.

4.1. Організація роботи гуртків військово-патріотичного спрямування (охоплення учнів, зміст занять, роль у підвищенні інтересу учнів до предмета, підвищення рівня навчальних досягнень школярів).

4.2. Робота з вивчення традицій, історії, духовної спадщини, символіки, звичаїв українського народу, національної гідності, культури міжнародних відносин, морально-психологічних якостей громадянина, патріота, захисника Вітчизни.

4.3. Проведення науково-практичних конференцій, тематичних вечорів, відвідування військових частин, тижнів безпеки життєдіяльності та днів цивільного захисту тощо.

5. Результативність навчально-виховної роботи.

5.1. Стан виконання навчальної програми.

5.2. Відповідність рівня навчальних досягнень школярів державним вимогам до рівня загальноосвітньої підготовки, вимогам програми з предмета.

5.3. Ознайомленість учнів з основами нормативно-правового забезпечення захисту Вітчизни, цивільного захисту та охорони здоров'я.

5.4. Рівень сформованості в учнів знань про функції Збройних Сил України, їхні характерні особливості; засвоєння основ захисту Вітчизни, цивільного захисту, медико-санітарної підготовки; здійснення психологічної підготовки до захисту Вітчизни.

Фізична культура

1. Навчально-методичне і технічне забезпечення.

- 1.1. Наявність спортивної зали (спортивної кімнати) та відповідність її обладнання Типовому переліку.
- 1.2. Наявність спортивного майданчика та його технічне оснащення.
- 1.3. Забезпеченість наочними посібниками, технічними засобами навчання.
- 1.4. Систематизація обладнання та стан його зберігання.
- 1.5. Дотримання техніки безпеки.
  - 1.5.1. Наявність акта-дозволу на проведення занять.
  - 1.5.2. Своєчасність перевірки технічного стану спортивних споруд та обладнання.
  - 1.5.3. Своєчасність проведення та обліку інструктажів з техніки безпеки відповідно до Положення.

2. Підготовка вчителя до уроку.

- 2.1. Знання та розуміння вчителем вимог навчальної програми, інших нормативних документів, методичних рекомендацій з питань викладання фізичної культури, їх реалізація у практичній діяльності.
- 2.2. Ознайомленість учителя з інноваційними педагогічними технологіями, передовим педагогічним досвідом.
  - 2.3. Стан календарного планування (відповідність планування вимогам навчальної програми).
  - 2.4. Стан поурочного планування.
  - 2.5. Забезпеченість учителя фаховою та методичною літературою, фаховими періодичними виданнями.
  - 2.6. Самоосвітня робота вчителя.

3. Навчально-виховна робота на уроці.

- 3.1. Якість навчально-виховної роботи на уроці.
  - 3.1.1. Ступінь перебудови навчально-виховного процесу на засадах гуманізму, демократизму, застосування нових підходів до організації навчально-виховного процесу з утвердженнями педагогіки особистості.
  - 3.1.2. Доцільність визначення та ступінь реалізації навчальних, виховних оздоровчих та інструктивних завдань уроку.
  - 3.1.3. Творче дотримання вчителем дидактичних принципів навчання: свідомості та активності, наочності, доступності та індивідуалізації, систематичності та послідовності, міцності та науковості.
  - 3.1.4. Раціональність вибору структури уроку. Дотримання логіки уроку незалежно від форми його проведення.
  - 3.1.5. Забезпечення диференційованого підходу до учнів з урахуванням стану здоров'я, рівня фізичного розвитку, рухової підготовленості та статі. Ознайомлення вчителя з фізичним станом та рівнем рухової підготовленості школярів.
  - 3.1.6. Застосування елементів інноваційних методів навчання для оптимізації навчально-виховного процесу.
  - 3.1.7. Здійснення міжпредметних зв'язків з анатомією і фізіологією людини, гігієною, фізикою, теорією і методикою фізичного виховання, історією фізичної культури і спорту, музикою, хореографією та іншими предметами.
  - 3.1.8. Формування в учнів умінь і навичок самостійно займатися фізичними вправами.
  - 3.1.9. Робота з виховання в учнів бажання систематично займатися фізичними вправами й навчання їх самостійно виконувати найпростіші рухові дії з дотримання при цьому основних правил безпеки.
  - 3.1.10. Організація домашніх завдань (систематичність, зв'язок з уроком). Системність перевірки домашніх завдань.

- 3.2. Методика перевірки та оцінки рівня навчальних досягнень школярів.
  - 3.2.1. Знання вчителем та учнями критеріїв оцінювання програмних вимог щодо оцінювання.
  - 3.2.2. Рівень дотримання головного критерію оцінювання навчальних досягнень учнів — комплексності (знання, техніка виконання, нормативний показник).
  - 3.2.3. Дотримання вимог щодо здійснення тематичного оцінювання.
  - 3.2.4. Об'єктивність оцінювання навчальних досягнень школярів (на основі зіставлення результатів інспекторського, вчительського і директорського контролів).
- 3.3. Стан ведення класних журналів.

4. Позакласна робота з предмета.

- 4.1. Методичне забезпечення, організація і проведення з учнями класів, у яких викладає вчитель, позакласної оздоровчої та фізкультурно-оздоровчої роботи.
- 4.2. Проведення на базі школи спортивних занять, свят, тижнів, днів спорту, здоров'я.
- 4.3. Участь школярів у спортивних змаганнях різних рівнів.

5. Результативність навчально-виховної роботи.

- 5.1. Стан виконання навчальної програми.
- 5.2. Відповідність рівня навчальних досягнень школярів (з урахуванням стану фізичної підготовки, здоров'я) державним вимогам до рівня загальноосвітньої підготовки.

Пам'ятка

з вивчення стану викладання, рівня навчальних досягнень школярів з предметів художньо-естетичного циклу

1. Навчально-методичне і технічне забезпечення.

- 1.1. Наявність відповідних кабінетів та їх забезпечення відповідно до Типового переліку.
- 1.2. Забезпеченість учнів підручниками.
- 1.3. Забезпеченість майстерень наочними посібниками, роздатковим матеріалом, матеріалами для проведення тематичних оцінювань. Стан виготовлення навчально-наочних посібників.
- 1.4. Забезпеченість технічними засобами навчання та наявність умов для їх комплексного використання.
- 1.5. Систематизація обладнання, наочних посібників та роздаткового матеріалу.
- 1.6. Стан збереження обладнання, навчально-наочних посібників, технічних засобів навчання.

2. Підготовка вчителя до уроку.

- 2.1. Знання та розуміння вчителем вимог навчальної програми, інших нормативних документів, методичних рекомендацій з питань викладання предметів (етика, мистецтво, музичне мистецтво, образотворче мистецтво, художня культура).
- 2.2. Ознайомленість учителя з інноваційними педагогічними технологіями, передовим педагогічним досвідом.
- 2.3. Стан календарного планування (відповідність планування вимогам навчальної програми; доцільність розбивки тем за тематичним оцінюванням; чи передбачені форми проведення тематичних оцінювань).
- 2.4. Стан поурочного планування.
- 2.5. Забезпеченість учителя фаховою та методичною літературою, фаховими періодичними виданнями.
- 2.6. Самоосвітня робота вчителя.

3. Навчально-виховна робота на уроці.

- 3.1. Якість навчально-виховної роботи на уроці.
  - 3.1.1. Ступінь перебудови навчально-виховного процесу на засадах гуманізму, демократизму, застосування нових підходів до організації навчально-виховного процесу з утвердженнями педагогіки особистості.
  - 3.1.2. Доцільність визначення та ступінь реалізації навчальних, виховних оздоровчих та інструктивних завдань уроку.
  - 3.1.3. Раціональність вибору структури уроку. Дотримання логіки уроку незалежно від форми його проведення.
  - 3.1.4. Оптимальність застосування форм, методів, прийомів і засобів навчальної роботи учнів і вчителя на різних етапах уроку. Застосування інтерактивних та інтегрованих методів навчання. Оптимальне поєднання фронтальної, групової та індивідуальної форм організації навчального процесу.
  - 3.1.5. Планування та організація самостійної роботи школярів на уроці. Зміст самостійних робіт. Формування в учнів навичок самостійного здобування знань.
  - 3.1.6. Диференціація та індивідуалізація навчальної діяльності школярів. Організація вивчення предметів художньо-естетичного циклу у профільних класах. Забезпечення оптимальних умов для різнобічного художньо-естетичного розвитку кожного учня.
  - 3.1.7. Панування на уроці атмосфери святковості, гармонії й доброзичливості, яка сприяє передачі аурі творів мистецтв та утворює позитивну енергію, яка існує тільки в мистецтві.
  - 3.1.8. Комунікативна виразність педагога: мовлення вчителя; паралінгвістичний контекст мови (доречність жестів, міміки, зовнішній вигляд тощо).
  - 3.1.9. Формування культури найсильніших людських почуттів — любові, доброти, милосердя через сприймання творів мистецтва.
  - 3.1.10. Виховання духовних та морально-ціннісних орієнтирів у сфері мистецтва, інтересів, смаків, потреб у творчості, національно-патріотичної свідомості та активної життєвої позиції.
  - 3.1.11. Виховання культури міжнаціонального спілкування через вивчення художніх традицій народів різних країн.
  - 3.1.12. Робота з виділення в змісті виучуваного матеріалу найголовнішого та його безпосереднє засвоєння на уроці.
  - 3.1.13. Науковість викладання, доступність сприймання учнями програмового матеріалу.
  - 3.1.14. Використання наочності, технічних засобів навчання.
  - 3.1.15. Систематизація знань, умінь і навичок школярів. Робота з підготовки до тематичних оцінювань.
  - 3.1.16. Використання міжпредметних та внутрішньопредметних зв'язків. Система роботи з повторення виучуваного матеріалу.

3.1.20. Розуміння учнями зв'язків мистецтва з природним, соціальним і культурним середовищем життєдіяльності людини.

3.1.21. Усвідомлення власної причетності до художніх традицій свого народу з одночасним розумінням особливостей інших національних картин світу.

3.2. Організація домашніх завдань. Диференціація та індивідуалізація їх.

3.3. Методика перевірки та оцінки рівня навчальних досягнень школярів.

3.3.1. Знання вчителем та учнями критеріїв оцінювання.

3.3.2. Обізнаність школярів з тривалістю вивчення теми, кількістю, термінами та формою проведення тематичних оцінювань.

3.3.3. Ефективність застосування методів, форм, прийомів та засобів контролю рівня навчальних досягнень школярів.

3.3.4. Використання для перевірки рівня навчальних досягнень школярів завдань, які надруковані у виданнях, рекомендованих МОН України.

3.3.5. Об'єктивність оцінювання навчальних досягнень школярів (на основі зіставлення результатів інспекторського, вчительського і директорського контролів).

3.4. Стан ведення учнівської документації.

3.5. Стан ведення класних журналів.

4. Позакласна робота з предмета.

4.1. Організація факультативних занять, мистецьких гуртків, клубів, товариств юних любителів мистецтва тощо (охоплення учнів, зміст занять, роль у підвищенні інтересу учнів до предмета, підвищення рівня навчальних досягнень школярів).

4.2. Проведення конференцій, тематичних вечорів, зустрічей, тижнів мистецтва, екскурсій, організація лекторіїв тощо.

4.3. Результативність участі учнів у олімпіадах, конкурсах.

4.4. Профорієнтаційна робота на базі кабінету.

5. Результативність навчально-виховної роботи.

5.1. Стан виконання навчальної програми.

5.2. Відповідність рівня навчальних досягнень школярів державним вимогам до рівня загальноосвітньої підготовки, вимогам програми з предметів художньо-естетичного циклу (бажано проводити з урахуванням даних діагностики рівня розвитку, навчальних досягнень учнів).

Пам'ятка з вивчення стану початково-виховної роботи в групі продовженого дня

1. Матеріальна база групи: обладнання і оформлення приміщень для навчальних занять, кімнати відпочинку, ігрової діяльності, наявність ігротеки, спортивного інвентаря.

2. Організація харчування школярів.

3. Стан відвідування групи учнями.

4. Режим дня і правила внутрішньошкільного розпорядку в групі продовженого дня.

5. Планування і організація навчальних занять, фізкультурних годин, виховної роботи. Якість планування. Реалізація плану.

6. Організація самостійної роботи учнів з виконання домашніх завдань у групі. Керівництво вихователем цією роботою. Якість виконання домашньої роботи.

7. Санітарно-гігієнічний режим: гігієнічні умови (чистота приміщень. Дотримання теплового і повітряного режимів, освітленості, відповідність меблів до росту учнів).

8. Організація оздоровчої і виховної роботи в групі продовженого дня.

8.1. Правильність чергування навчальної праці і відпочинку школярів.

8.2. Організація вільного часу (до і після самопідготовки). Його роль у розвитку рухової активності школярів.

8.3. Врахування індивідуальних можливостей дітей (особливо з відхиленням у стані здоров'я) при організації оздоровчої роботи.

8.4. Виконавча робота в групі та її ефективність.

9. Організація самообслуговування.

10. Участь і допомога батьків в організації навчання і відпочинку дітей у групі продовженого дня.

11. Спільна робота вихователів і вчителів-предметників з підвищення рівня навчальних досягнень школярів.

12. Динаміка рівня початкових досягнень учнів, які відвідують групу продовженого дня.

13. Допомога батькам зі сторони вихователів у вихованні дітей.

14. Самоосвітня робота вихователів групи продовженого дня.

Пам'ятка

з вивчення факультативних занять

1. Наявність матеріальної бази, яка б забезпечувала проведення занять і виконання програми факультативного курсу. Відповідність календарного планування вимогам програми. Стан забезпечення школярів підручниками і посібниками.

2. Комплектування групи: учні яких класів входять у групу; дотримання принципу добровільності при комплектуванні факультативної групи; склад групи, відповідність кількості учнів у групі нормативним вимогам МОН; наявність у групі учнів, які мають труднощі при вивченні основних предметів; відвідування учнями факультативних занять.

3. Відповідність змісту факультативного курсу програмі, затвердженій МОН України.

4. Організація факультативних занять, рівень доступності занять, використання наочності і технічних засобів навчання, використання в змісті знань сучасних досягнень науки, техніки, культури та місцевого матеріалу.

5. Методика факультативних занять: доцільність вибору структури, методів та форм роботи; ступінь самостійної роботи школярів на занятті; робота з розвитку загальнонавчальних та предметних умінь і навичок, формування навиків самоосвітньої роботи; робота з розвитку пізнавальних інтересів учнів.

6. Рівень зацікавленості школярів факультативними заняттями.

7. Санітарно-гігієнічні та побутові умови заняття.

Пам'ятка

з вивчення стану гурткової роботи

1. Як спланована робота гуртка.
2. Науковість проведеної роботи.
3. Яким способом реалізуються навчальні, розвивальні та виховні цілі.
4. Які практичні вміння набули учні.
5. Активність і цікавість учнів на занятті гуртка.
6. Ефективність форм і методів роботи з теми заняття.
7. Розширення та поглиблення знань учнів. Опора на знання, яких набули учні на уроках. Зацікавленість гуртківців темою заняття.
8. Підготовленість учнів і вчителя до заняття. Підготовка робочих місць до заняття.
9. Обладнання заняття.
10. Відвідування учнями заняття.
11. Санітарно-гігієнічні та побутові умови для заняття, дотримання техніки безпеки.
12. Дотримання структури заняття.
13. Органи самоврядування гуртка та їх допомога керівникові гуртка.
14. Своєчасність і результативність проведення занять гуртка.
15. Результативність роботи гуртка.

Пам'ятка

з вивчення роботи педагога-організатора

1. Забезпечення довідковою літературою, інформаційними матеріалами.
2. Якість планування роботи. Стан виконання плану роботи.
3. Керівництво роботою учнівських організацій, об'єднань, клубів.
4. Надання практичної допомоги в роботі органів учнівського самоврядування.
5. Спільна робота педагога-організатора з педагогами, бібліотекарем, практичним психологом з проведення свят, організації дозвілля школярів.
6. Організація активного відпочинку школярів на перервах.
7. Індивідуальна виховна робота.
8. Організація добродійних справ.
9. Облік зайнятості дітей у роботі гуртків, секції, клубів. Стан роботи педагога-організатора із залучення до них учнів, схильних до правопорушень.
10. Результативність роботи гуртка, яким керує педагог-організатор.
11. Результативність виховної роботи, яку проводить педагог-організатор.
12. Наслідки співпраці з батьками та громадськістю.

Пам'ятка

з вивчення стану роботи практичного психолога

1. Робота з психологічного супроводу розвитку дітей.
  - 1.1. Визначення психологічної готовності дітей до школи (діагностика і методичне забезпечення корекційно-розвивальної роботи з дітьми, які виявились невідповідними до шкільного життя).
  - 1.2. Первинне обстеження комплектування перших класів:
    - виявлення дітей з низьким рівнем розвитку пізнавальних процесів, затримкою психологічного розвитку, вадами розумового розвитку;
    - виявлення дітей, які потребують корекційно-відновлювальної або розвивальної роботи;
    - визначення рівня індивідуальних вимог, доцільних на початку навчання.
  - 1.3. Психологічний супровід процесу пристосування першокласників до шкільного життя:
    - виявлення дітей, які мають труднощі в адаптаційний період;
    - індивідуальна психодіагностика для визначення причин труднощів адаптації;
    - консультування вчителів, батьків з питань індивідуального підходу в роботі з такою категорією дітей;
    - проведення психологічних запитань у класах, з окремими групами дітей.
  - 1.4. Робота з профілактики та дезадаптації учнів під час переходу з початкової до середньої ланки:
    - виявлення можливої «групи ризику» дезадаптації учнів, які стикаються з труднощами у навчанні, поведінці, які займають у класі позицію «відторгнутих»;
    - визначення причин труднощів та розробка шляхів їх подолання.
  - 1.5. Робота з обдарованими дітьми та дітьми з творчими здібностями:
    - психодіагностика дітей з високим інтелектуальним потенціалом;
    - виявлення талановитих і обдарованих дітей;
    - індивідуальні психологічні консультації для таких дітей і їхніх батьків.
  - 1.6. Психологічний супровід розвитку підлітків:
    - діагностика особистісних рис та якостей особливостей характеру;
    - стимулювання саморозвитку та самовиховання;
    - консультування з особистісних проблем;
    - психологічна допомога в кризових ситуаціях.
  - 1.7. Психологічний супровід професійного самовизначення старшокласників:
    - групова діагностика професійних нахилів, інтересів, здібностей;
    - профорієнтаційні бесіди та ігри;
    - індивідуальні психологічні консультації з проблем професійного вибору.
  - 1.8. Робота з учнями старшого шкільного віку:
    - вивчення психологічної готовності до «дорослого» життя;
    - діагностика варіантів особистісного самовизначення;
    - допомога у вирішенні проблем минулого, теперішнього, майбутнього;
    - індивідуальна робота з педагогами, батьками з проблем неблагополуччя старшокласників, пошуку розуміння у спілкуванні, проведення виховних заходів.
2. Психологічний супровід навчально-виховного процесу.
  - 2.1. Вивчення дітей, які потребують спеціального корекційного навчання:
    - виявлення із числа постійно невідстаючих учнів з вадами розвитку;
    - оформлення документів: направлення дітей на обстеження до обласної психолого-медико-педагогічної консультації;
      - методичне забезпечення корекційно-відновлювальної і розвивальної роботи з цією категорією дітей та відстеження динаміки їх розвитку.
  - 2.2. Психологічне забезпечення диференціації навчання учнів:
    - психологічна діагностика успішності навчання, емоційного ставлення учнів до навчального закладу, нервово-психологічного стану учнів, рівня інтелектуального потенціалу, здібностей;
    - допомога вчителям у визначенні індивідуального підходу до навчання і виховання учнів;
    - проведення групових психокорекційних занять з учнями в класах.
  - 2.3. Пошук шляхів оптимізації навчально-виховного процесу:
    - проведення психологічного аналізу уроків;
    - допомога педагогам у підготовці розвивальних завдань для розвитку пам'яті, уваги, мислення, уяви, творчих здібностей учнів;
      - психологічна просвіта педагогічних працівників;
      - навчальна мотивація і методи підвищення пізнавальної активності учнів, введення розвивального компонента в навчальну діяльність.
  - 2.4. Психологічна підтримка вчителя:
    - психологічне консультування особистісних проблем, взаємовідносин у сім'ї і колективі;

5. Стан психологічної просвіти учителів, батьків.
6. Якість підготовки психолога до занять, тренінгів, виступів.
7. Організація проведення навчальних занять з учнями (навчальні курси, факультативи, психологічні гуртки, практикуми, тренінги тощо).
8. Стан обробки результатів психологічних обстежень та оформлення висновків і рекомендацій.
9. Оформлення психологічного кабінету. Відповідність його рекомендованим санітарно-гігієнічним та естетичним нормам. Урахування вимог сучасного дизайну при оформленні кабінету. Забезпеченість кабінету технічними засобами навчання.
10. Матеріали та документація психологічного кабінету. Їх розділення за категоріями:
  - нормативно-правові (закони, постанови, накази, розпорядження, положення);
  - навчально-методичні (підручники, навчально-методичні посібники, методичні рекомендації, навчальні плани та програми, фахові періодичні видання);
  - довідково-інформаційні (матеріали науково-практичних конференцій, семінарів, нарад, тематичні проспекти, (буклети), доповіді, виступи на педрадах, навчально-методичні плани роботи з учнями, педагогічними працівниками, батьками);
  - обліково-статистичні (облік товарно-матеріальних цінностей, план роботи на рік та місяць, форми статистичної звітності);
  - для службового користування (індивідуальні картки психолого-педагогічного діагностування, журнал проведення консультацій, протоколи корекційно-відновлювальної та розвивальної роботи, матеріали психолого-педагогічних консиліумів, тексти (ключі) текстових методик, опитувальники, анкети, бланки відповідей).
11. Дотримання психологом етичного кодексу щодо доступу до обліково-статистичних документів та документів для службового використання.
12. Робота з систематичного поповнення та удосконалення навчально-матеріальної бази кабінету.
13. Наявність списку телефонів (адресів) місцевих спеціалізованих центрів, служб, консультацій методико-психологічного профілю, районних обласних центрів практичної психології.

Примітка: при складанні пам'ятки з вивчення роботи практичного психолога в конкретному навчальному закладі слід врахувати пріоритетні напрямки його розвитку, а також специфічні завдання, які впливають із конкретних запитів педагогічного колективу, а також те, що всі перераховані види роботи він не може самотужки виконати в повному обсязі.

Пам'ятка

з вивчення роботи шкільної бібліотеки

1. Рівень співпраці бібліотекаря з педагогами (формування системи бібліотечно-бібліографічних знань школярів засобами бібліотечно-бібліографічних уроків; проведення занять-практикумів з формування навичок роботи з книгою; проведення уроків позакласного читання; організація роботи гуртків, факультативів, клубів, які б поповнювали систему бібліотечно-бібліографічних знань; проведення ігор, вікторин, бібліотечних аукціонів, дитячих ігор, бесід, консультацій; допомога педагогам у підборі літератури для проведення уроків тощо).
2. Участь бібліотеки у реалізації навчальним закладом основних функцій навчання.
3. Долучення шкільної бібліотеки до реалізації навчальним закладом основних виховних функцій і завдань.
4. Робота бібліотеки з проблем соціальної адаптації особистості, профорієнтації.
5. Роль бібліотеки як центру інтелектуального розвитку школярів.
6. Роль бібліотеки у підвищенні результативності самоосвітньої роботи педагогів.
7. Робота зі стимулювання школярів щодо роботи з книгою.
8. Бібліотека як повноцінний інформаційний центр забезпечення навчально-виховного процесу.

Пам'ятка

з вивчення читацьких формулярів школярів

1. Дата запису в бібліотеку.
2. Кількість відвідувань на рік.
3. Кількість прочитаної літератури:
  - природничі науки, техніка _____;
  - художня література _____;
  - в тому числі:
    - за інтересами _____;
    - за програмою _____;

- визначити виконавців;
  - не приймати тотожних рішень до того часу, поки не буде виконане дане;
  - здійснювати контроль за ходом його виконання (створити в навчальному закладі чітку систему контролю за виконанням рішень: електронну, за допомогою листків чи журналу контролю).
6. Виконавши рішення, його слід знімати з контролю. Якщо практикою буде засвідчено, що рішення не можна виконати, бо воно є неправильним, недостатньо обґрунтованим, то його слід скоригувати або відмінити.

Примірна структура підсумкового матеріалу за результатами внутрішньошкільного контролю

1. Назва об'єкта, який контролювався, з якої теми та в які терміни.
  2. Ким проводився контроль.
  3. Форми, методи, засоби контролю, які застосовувалися.
  4. Аналіз результатів контролю відповідно до програми (пам'ятки) вивчення з відповідною констатацією фактів. Висвітлення кращих сторін вивчення та недоліків, прорахунків, упущень тощо.
  5. Розробка конкретних рекомендацій щодо вдосконалення роботи з даного питання.
- Примітка:* слід мати на увазі, що підсумковий матеріал має бути аналітичним і ні в якому разі не описом побаченого.

Вимоги щодо оформлення ділової документації

1. Об'єктивність аналізу.
2. Логічна послідовність викладу:
  - тісний логічний зв'язок усіх компонентів документа;
  - повна, наукова виявленість причинно-наслідкових зв'язків між констатованими фактами;
  - виділення головного.
3. Повнота інформації (зміст документа повинен охоплювати основні етапи вирішення питання).
4. Якість і точність викладу матеріалу, відсутність суперечностей.
5. Переконливість викладу (доказовість, аргументація викладу фактами).
6. Лаконічність викладу.
7. Дотримання етикету, характерного для ділових паперів та загальних положень Інструкції щодо ведення ділової документації в загальноосвітніх навчальних закладах I—III ст.